

16+

Літаратура і мастацтва

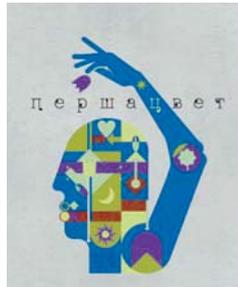
Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

№ 10 (5271) 15 сакавіка 2024 г.

ISSN 0024-4686

Аб кнізе
добрай
і карыснай
стар. 4

Вясёлка
пасля
дажджу
стар. 5

Адшукаць
выйсце
з пасткі
стар. 13

У імя будучыні

Фота Кастуся Дробава.

Падчас сімпозіума «Письменник і час: партнёрства ў імя будучыні».

Міжнародны сімпозіум літаратараў «Письменник і час» — гэта яркая інтэлектуальная падзея, якая кожны год збірае літаратараў, філосафаў, сацыёлагаў, выдаўцоў, грамадскіх дзеячаў і дае магчымасць абмяняцца думкамі, меркаваннямі, звярнуць увагу на праблемы, якія хваляюць грамадства. З 2015 года сімпозіум з'яўляецца неад'емнай часткай Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу. За гэты час у ім прынялі ўдзел прадстаўнікі больш чым 35 краін свету.

Сёлета ўдзельнікам сімпозіума прапанавалі тэму «Партнёрства ў імя будучыні». Высокі статус мерапрыемства падкрэсліваў той факт, што ў прэзідыуме былі такія вядомыя асобы, як міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Уладзімір Пярцоў, дзяржаўны сакратар Саюзнай дзяржавы Дзмітрый Мезенцаў і старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі, дырэктар — галоўны рэдактар Выдавецкага дома «Звязда» Алесь Карлюкевіч.

У сваім уступным слове Уладзімір Пярцоў параўнаў сімпозіум літаратараў з мазгавым штурмам, які дапамагае знайсці выйсце з розных сітуацый і вырашэнне праблем, выклікаў і пагроз, якія фарміруюцца сёння. Таму тэма абрана невыпадкова: каб наладзіць партнёрства ў імя нашай будучыні, каб новае пакаленне, якое прыйдзе на змену, чытала і думала. Але чытала не ўсё запар, а найлепшыя ўзоры літаратуры, кнігі, што сапраўды захоўваюць нашу гістарычную памяць і развіваюць чалавека як асобу, якая любіць сваю краіну і ўмее шанаваць мір.

«ЛіМ»-акцэнт

Віншаванне. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў суайчынніц з Днём жанчын. «Не шкадуючы часу і сіл, вы прысвячаеце сябе бліжэй і выбранай справе, напўнаючы жывыя яркімі эмоцыямі, светлымі надзеямі, утульнасцю і гармоніяй. Побач з вамі мы, мужчыны, адчуваем упэўненасць у сваіх сілах, адказнасць за міруную будучыню дзяцей і лёс роднай Беларусі», — адзначыў Кіраўнік дзяржавы.

Конкурс. Міністэрства культуры аб'явіла рэспубліканскі конкурс на стварэнне твораў выяўленчага мастацтва па дзяржаўным сацыяльна-творчым заказе. 25 жывапісных работ пераможцаў будуць выкарыстаны ў афармленні інтэр'ераў устаноў дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі ў сферы культуры ў абласцях і Мінску. Да ўдзелу запрашаюцца прафесійныя мастакі, іншыя творчыя работнікі галіны, а таксама студэнты устаноў вышэйшай адукацыі ў сферы выяўленчага мастацтва. Заяўку можна падаць да 30 красавіка.

Праект. «Мінсканцэрт» рэалізуе праект «Мы — музычны будучыня краіны», на арганізацыю якога выдзелены грант Прэзідэнта. Вучні дзіцячых школ мастацтваў краіны выступаюць на канцэртных пляцоўках сталіцы і абласных цэнтраў, піша БелТА. Для падрыхтоўкі праграмы з удзелам лаўрэатаў, дыпламантаў міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў, фестываляў, уладальнікаў захавання спецыяльнага фонду Прэзідэнта па падтрымцы таленавітай моладзі і заслужанага калектыву «Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі імя М. Я. Філіпавіча» праведзены вочныя і заочныя праслухоўванні. У выніку камісія выбрала 18 выканаўцаў і дуэтаў, якія прадстаўляюць Брэст, Лунінец, Пінск, Гродна, Маладзечна, Смаргонь, Старыя Дарогі, Гомель, Наваполацк, Лепель, Магілёў і аграгарадок Жылічы.

Кіно. Агульнанацыянальная прэ'ера фільма «Час вярнуцца» кінастудыі «Беларусьфільм» адбудзецца 13 чэрвеня, паведамілі ў Міністэрстве культуры. Фільм — даніна ўдзячнай памяці беларусаў падзвігу прадзедаў і дзядоў-героюў, падкрэслілі ў міністэрстве. Кінастужка заснавана на рэальных падзеях і расказвае аб унікальнай аперацыі беларускіх партызан, якія знайшлі шлях у тыл ворага праз непраходнае балота. У праекце задзейнічаны беларускія і расійскія акцёры.

Вынік. Тэматычная кніжная выстаўка «Найлепшыя кнігі Беларусі» па выніках нацыянальнага конкурсу «Мастацтва кнігі» адкрыецца 23 сакавіка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. У экспазіцыі — своеасабліва творча справядліва выданую, мастакоў, паліграфістаў, якія стварылі найлепшыя, на думку аўтарытэтных журы, узоры друкаванай прадукцыі. Штогод, пачынаючы з 1960-га, вынікі працы беларускіх выдаўцоў падводзяцца на конкурсе «Мастацтва кнігі». Яго заснавальнікам выступае Міністэрства інфармацыі.

Музей. Экспазіцыя аўтарскіх упрыгажэнняў з бісеру Веры Занкевіч працуе ў музейна-выставачным комплексе Гісторыка-культурнага музея-запаведніка «Заслаўе». Аснову выстаўкі складае калекцыя, распрацаваная на аснове традыцыйнага шыйнага ўпрыгажэння гарлячкі, якое было характэрна для рэгіёнаў Гомельшчыны. Арганізатары падкрэсліваюць: прадстаўлены вырабы Веры Занкевіч — творчая інтэрпрэтацыя аўтэнтычных упрыгажэнняў. Дэманструюцца каўнерыкі і чокеры, выкананыя ў старажытнай тэхніцы нізання, упрыгажэнні з арнаментамі тканых і вышываных вырабаў і многае іншае.

Тым часам у Гродзенскім дзяржаўным музеі гісторыі рэлігіі можна пазнаёміцца з выстаўкай «Лірыка кімана». Як удакладняе БелТА, кімана — ад урачыстага і святочнага да паўсядзённага, сучаснага і старадаўняга — з калекцыі магіляўчанкі Настасі Кавалёвай. Акрамя 16 галоўных экспанатаў можна ўбачыць парчовыя паясы обі, японскія дамскія плашчы, абутак, сумачкі, вееры і посуд. Выстаўка «Лірыка кімана» прадоўжыцца да 27 красавіка.

Свята. Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры запрашае сёння на музычную імпрэзу «На моры вутка купалася», прысвечаную Гуканню вясны і Масленіцы. Свята будзе арганізавана сумесна са Студэнцкім этнаграфічным таварыствам. Пачатак музычнай праграмы ў 18.30. Запаланаваны таксама майстар-клас па вырабе пластылінавых птушчак.

Фестываль. Завяршаецца прыём заявак на фестываль «Арт-Мінск», які будзе праходзіць з 2 мая да 9 чэрвеня ў Палацы мастацтва. Да ўдзелу прымаюцца работы, створаныя за 2021—2024 гады. Кожны аўтар прапаноўвае не болей як тры работы ў розных відах, жанрах і тэхніках выяўлення і прыкладнага мастацтва. Не дапускаецца плагіят, а таксама работы, якія ўдзельнічалі ў фестывалі «Арт-Мінск» або ў выстаўцы-продажы «Асенні салон з Белгазпрамбанкам». Усе работы, адпраўленыя ў заяўцы, будуць размешчаны на анлайн-платформе Artcenter.by ў фармаце электроннага каталога.

Агляд афіцыйных падзей ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Нам ёсць што берагчы і цаніць!

Чатыры члены Саюза пісьменнікаў Беларусі сталі дэпутатамі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь восьмага склікання. Мы вывухлі да іх з прасбай падзяліцца сваімі ўражаннямі і меркаваннямі.

Ігар МАРЗАЛЮК:

— Сваёй масавай яўкай беларускі народ прадэманстраваў мудрасць і адданасць, пацвердзіў, што выбары адбыліся. Самае галоўнае цяпер — удасканаліць заканадаўства ў розных сферах на працягу пяці гадоў. Закон працуе, калі сапраўды чапляе людзей. Я ганаруся, што стаў членам канстытуцыйнай камісіі і маю дачыненне да гэтай вялікай справы, працаваў з сапраўднымі патрыётамі.

Для мяне як гуманітарыя вельмі важна памнажаць якасць палітычнай сістэмы і беларускага народаўладдзя без знявагі калектывага досведу нашых продкаў. Важна ўсебакова ўмацаванне суверэннасці ў культурнай сферы. Беларуская мова, культура, традыцыі — базавыя паніжы, без якіх наогул няма нацыі, а значыць, і дзяржавы. Варта з павагай ставіцца да нашых каранёў незалежна ад этнічных адносінаў і партыйнай прыналежнасці, бо мы ўсе ў адным доме — гэта наша Беларусь. Яго трэба не разбураць, а наадварот — умацоўваць падмурак — спакой, мір і суверэннасць. Наша краіна павінна быць утульнай, бяспечнай, эканамічна стабільнай.

Новы склад Палаты прадстаўнікоў павінен памнажаць усё лепшае ў Беларусі. Нас павінны чуць ад Балтыкі да Ціхага акіяна, бо мы прасоўваем тое, што і адрознівае нас ад іншых, — беларускі лад жыцця, ідэалогію беларускай дзяржаўнасці. 2024 год будзе знаковым. Споўніцца 200 гадоў нашай нацыянальнай ідэі, якая прагучала ўпершыню ў часопісе «Юманэ» чужыя рукі проч ад Беларусі. Таксама споўніцца 30 гадоў інстытуту прэзідэнцкай улады. Гэтыя падзеі прымусяць нас яшчэ больш якасна працаваць на карысць краіны і нашага народа.

Вадзім ГПН:

— З улікам свайго агульнага працоўнага вопыту, у тым ліку работы ў Саюзе пісьменнікаў Беларусі, скажу так: стаўку новаму складу дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў восьмага склікання патрэбна рабіць на навук, адукацыю і культуру. Зразумела, эканоміка і іншыя сферы жыцця важныя. Але я лічу, каб зрабіць грамадства менавіта паспяховым, мы павінны базіравацца на гэтых

паспяховым, мы павінны базіравацца на гэтых

Дыялог з будучымі аграрнікамі

У Выдавецкага дома «Звязда» і Саюза пісьменнікаў Беларусі склаліся добрыя адносіны з Мар'інагорскім аграрна-адукацыйным каледжам імя У. Е. Лабанка. Вось і нядаўня сустрэча з навучэнцамі гэтай устаноў вывухлі агульназацікаўленыя беларускім прыгожым пісьменствам.

Дыялог пра сучасную беларускую літаратуру вялі дырэктар — галоўны рэдактар Выдавецкага дома «Звязда», старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Аляксандр Карлюкевіч, а таксама паэт Генрых Тарасевіч, чыя кніжка вершаў рыхтуецца да друку ў «Звяздзе». Першы пазнаёміў прысутных са сваімі краязнаўчымі кніжкамі, якія маюць дачыненне да Пухавіччыны, Мар'інай Горкі, — «Родныя сляды», «Сцежкамі Ігуменшчыны», «Пухавіччына. Літаратурнае гняздо Беларусі», а Генрых Францавіч прапачытаў уласныя вершы, выканаў пад гітару некалькі песень, музыка і словы якіх належыць самому творцу.

— У нашым каледжы шмат прыцягальнага з пункту гледжання літаратурна-мастацкай біяграфіі, — заўважыла выкладчык каледжа Алена Свірыдава. — І мы рады, што традыцыйна працягваюцца, што сучасныя пісьменнікі не абмяноўваюць нашу навуковую ўстанову. Так, у Мар'інагорскім каледжы працавалі і вучыліся драматург Васіль Гарбацэвіч, літаратуразнаўца Якуб Усікаў, паэт-сатырык Захар Бірала, публіцыст і празаік Уладзімір Глушакоў. У апошнія некалькі гадоў у госці да будучых аграрыяў прыязджалі паэт і празаік Аляксандр Бадак, паэт Віктар Шніп, іншыя вядомыя ў нашай краіне літаратары.

Сяргей ШЫЦКО

асновах, прычым не толькі дзеячы і работнікі культуры, але і наша грамадства наогул.

Дадам, што ў аснове маёй праграмы да адзінага дня галасавання ляжалі як найлепшыя дасягненні праграмы «Белая Русь», якая была агучана летас на П'езьдзе партыі, так і наказы саміх выбаршчыкаў, з якімі я сустракаўся, каб пачуць, што хвалюе людзей сёння. Я ганаруся, што абраны ў Палату прадстаўнікоў!

Валянцін СЕМЯНЯКА:

— Паколькі я абраны ўжо другі раз і маю досвед, то асноўным прыярытэтам бачу ўдасканаленне заканадаўчай базы. Менавіта ад дэпутатскага корпуса залежыць, наколькі справядлівыя і якасныя змены будуць у законах у сувязі са змяненнямі ў Канстытуцыі. Таксама вельмі важная сама работа дэпутата ў сваёй акрузе. Безумоўна, важны кірунак — міжнародная дзейнасць, яна павінна рэалізоўвацца ў адпаведнасці з тымі задачамі, якія ставіць Кіраўнік дзяржавы.

Як прадстаўнік Саюза пісьменнікаў Беларусі асабіста я буду садзейнічаць распаўсюджванню беларускай мовы, папулярнаваць культурныя і гістарычныя каштоўнасці нашай нацыі. На жаль, Беларусь сёння — ледзь не адзіны астравок бяспекі, які не ўдзельнічае ў ваенных канфліктах. Каб не дапусціць бяды, патрэбна яшчэ больш умацоўваць мір, эканоміку і суверэннасць нашай дзяржавы.

Уладзімір ГАЎРЫЛОВІЧ:

— Удзячны выбаршчыкам Цэнтральнага раёна горада над Сожам за падтрымку і разуменне маёй грамадзянскай пазіцыі. Шанаваць мінулае, разумець сённяшняе, клапаціцца аб будучыні — з такім лейтматывам перадыбарнай праграмы ішоў на выбары, і гэта будзе галоўным у маёй дэпутатскай дзейнасці.

Цвёрда ведаю: рашэнне дзяржаўных задач немагчыма без вырашэння праблем, з якімі сутыкаюцца людзі. Але, бадай, галоўнае, чаго выбаршчыкі чакаюць, — абраныя народныя прадстаўнікі павінны прыкласці намаганні, каб у Беларусі былі захаваны грамадзянскі мір і нацыянальная згода, эфектыўна развівалася эканоміка і паліпшлася якасць жыцця людзей, захоўвалася гістарычная памяць, умацоўвалася спадчынны духоўна-маральны традыцыі і каштоўнасці — тое, што цэментуе нацыю. Нам ёсць, што берагчы і захоўваць.

Падрыхтавала Ірына ПРЫМАК

Адзначаны марыйскія пісьменнікі

Падзякамі Саюза пісьменнікаў Беларусі адзначаны Юрый Салаўёў і Анатоль Ціміркаеў — добрыя сябры беларускай літаратуры ў Марый Эл, адным з найцікавейшых рэгіёнаў Расіі.

Юрый Салаўёў выступае на працягу апошніх гадоў арганізатарам многіх публікацый беларускіх аўтараў у Іашкар-Але. Дзякуючы яго намаганням пераклады беларускай паэзіі і прозы рэгулярна з'яўляюцца ў літаратурна-мастацкім часопісе «Ончыко» («Наперад») і грамадска-палітычнай газеце «Марый Эл». Анатоль Ціміркаеў — паэт і перакладчык, якога добра ведаюць чытачы і Марый Эл, і ўвогуле Расійскай Федэрацыі. Падзеі стала пераўвасабленне А. Ціміркаева на марыйскую мову паэмы Янкі Купалы «Курган».

— У нашых планах выданне на марыйскай мове калектывнага зборнікаў, якія прадставяць беларускую паэзію і прозу, беларускую дзіцячую літаратуру марыйскаму чытачу, — дзеліцца планами Юрый Салаўёў. — Апошнім часам склаўся сапраўдны атрад цікаўных да беларускага слова марыйскіх перакладчыкаў: Ігар Папоў, Геннадзь Аяр, Анатоль Ціміркаеў, Святлана Грыгор'ева-Сато. Гэта і спрыяе развіццю, папярэнню ўвагі да беларускай літаратуры ў нашай рэспубліцы.

Мікола БЕРЛЕЖ

стасункі

На «паліцах інтэлектуальнай кнігі»

Значная падзея адбылася ў сталіцы яшчэ да афіцыйнага адкрыцця XXXI Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу. Яе ўдзельнікі — рэктар Санкт-Пецярбургскага гуманітарнага ўніверсітэта прафсаюзаў Аляксандр Запясоцкі і іранскі вучоны, дыпламат Санаі Мехдзі — перадалі свае кнігі («Культуралагічнае асэнсаванне актуальных праблем сучаснасці» і «Размовы пра будучыню, якой пакуль няма») рэктару Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Андрэю Каралю, такім чынам папоўніўшы не толькі бібліятэку галоўнай ВНУ Беларусі, але і так званыя «паліцы інтэлектуальных кніг».

Фота Кастуся Дробава.

Слова мае Ігар Бузоўскі.

Прэзентацыю адкрыў намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ігар Бузоўскі. Паводле яго слоў, менавіта Аляксандру Запясоцкаму мы абавязаны наогул з'яўленнем моды на «паліцы інтэлектуальных кніг».

— На такой літаратуры і спецыялізуецца Санкт-Пецярбургскі гуманітарны ўніверсітэт прафсаюзаў — акумулятар ведаў, які выпускае шмат інтэлектуальных выданняў. Акрамя таго, там штогод праводзіцца такі найбуйнейшы міжнародны навуковы форум, як Ліхачоўска чытанні. Адкуль мы і запавычлі гэтую задуму наконц «паліцы інтэлектуальных кніг», — тлумачыць Ігар Бузоўскі. — У нашых кніжных магазінах ёсць спецыфікацыя па аўтарах ці жанрах, а вось такога паняцця, які інтэлектуальныя кнігі, у нас раней не было. Але ўжо каторы год у рамках кніжнай выстаўкі мы прэзентуем чарговыя навінкі такога роду. Хочацца, каб сёння акцэнт быў зроблены менавіта на інтэлектуальных выданні для сучаснай аўдыторыі.

Як культуролог Аляксандр Запясоцкі не мог не падзяліцца думкамі наконц падзей, які адбываюцца сёння ў свеце. Ён выказаў асабістую заклапочанасць тым, што многія агульнапрынятыя каштоўнасці цяпер абсяцзены на Захадзе, дзе наогул страчаны фундаментальныя культурныя складнікі развіцця дзяржаў. Паўнаўрацна сёння, на яго думку, развіваецца менавіта наша культура, якая базіруецца на праваслаўі. Ён выказаў надзею, што заходняя Еўропа ў будучыні ўсё ж пераадолее цяжкасці, якія перажывае цяпер.

— Для мяне вельмі важна, што свой візіт у Мінск я пачаў з наведвання слаўтага ўніверсітэта Беларусі, але гэта яшчэ і вядучы ўніверсітэт Еўропы з багатымі традыцыямі, якія ён пастаянна развівае, — падкрэсліў Аляксандр Сяргеевіч. — Я ўдзячны за запрашэнне выступіць тут з лекцыяй. Спадзяюся, што гэта будзе карысна і для мяне.

Ён прывітаў свайго сябра Санаі Мехдзі, назваўшы яго адным з найярчэйшых прадстаўнікоў сусветнага дыпламатычнага корпуса, а таксама выдатным вучоным.

Іранскі госць здзіўліў прысутных тым, што пачаў сваё выступленне... на беларускай мове.

— Я даўно не быў у Мінску, таму для мяне гэта добрая магчымасць больш даведацца пра вашу краіну і мець зносіны са знакамітымі вучонымі і беларусамі наогул, — прызнаўся Санаі Мехдзі. — Кніжная выстаўка — гэта ў першую чаргу дыялог культур, бо мы ўсе — Расія, Іран, Беларусь — партнёры. У нас агульныя падыходы, агульнае разуменне сітуацыі ў свеце, таму менавіта тут адбываецца дыялог цывілізацый. Гэта тое, што сёння неабходна: наш свет знаходзіцца не ў самай добрай сітуацыі, нам патрэбна яшчэ больш працаваць і яшчэ больш наладжваць дыялог паміж краінамі.

Варта нагадаць, што сёлета Іран — цэнтральны экспанент Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу. І ўдзел фігуры такога маштабу, як Санаі Мехдзі, таксама надае гэтай падзеі высокі статус.

— На выстаўцы наша краіна прадстаўляе самую розную літаратуру. Наведвальнікі змогуць яшчэ бліжэй пазнаёміцца ў Мінску з Іранам — нашай старажытнай цывілізацыяй, — падзяліўся вучоны. — Адметнасць нашай краіны ў тым, што яна знаходзіцца на Блізкім Усходзе, але мы ўжо рэдка гаворым так — цяпер больш прынята казаць Заходняя Азія. Нас яднае з Беларуссю вельмі шмат.

Ірына ПРЫМАК

«ЛіМ»-люстэрка

Фестываль беларускага кіно праходзіць у Краснадары ў кінатэатры «Кубанькіна», інфармуе «ИТАР-ТАСС». 12 сакавіка ў рамках цырымоні адкрыцця адбыўся паказ дакументальнага фільма «Краіна выратаванага велікана» аб беларускім зубры. 13 сакавіка глядачам прадставілі драму «Вайна. Застацца чалавекам» і дакументальны фільм «Крыль». 14 сакавіка дэманстравалася карціна «УНОВІС». Пра беларускія вясковыя этнічны ансамбль апавядае дакументальная карціна «Страла», якую паказваюць сёння. Завершаць кінафестываль заўтра фільмамі «На іншым беразе» і «Агульная Перамога». Паказы суправаджаюць тэматычная выстаўка і творчая праграма. Мерапрыемства арганізавана пры падтрымцы міністэрстваў культуры Беларусі і Краснадарскага краю, прадстаўніцтва МЗС РФ у Краснадары і таварыства беларускай культуры «Белы бусел».

Нацыянальны мастацкі музей Беларусі прадставіў выстаўку «Вясна, напоўненая святлом» у Дзевятым і культурным комплексе Пасольства Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі. У экспазіцыю ўвайшло 26 твораў жывапісу: партрэтаў, пейзажаў, наюрморты. «Тут прадстаўлены работы не з нашай калекцыі, але Нацыянальны мастацкі музей выступіў куратарам гэтай экспазіцыі, — цытуе БелТА генеральнага дырэктара НММ Ганну Конанаву. — Дэманструюцца карціны найбольш вядомых сучасных беларускіх мастакоў. Ёсць работы нядаўніх выпускнікоў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і цяперашніх студэнтаў. Мы сочым, каб творы маладога пакалення мастакоў былі прадстаўлены на такіх знакавых пляцоўках».

Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр плануе паставіць камедыю «Зора» ў супрацоўніцтве з французскім кампазітарам Аланам Сімонам, паведаміў галоўны дырэктар тэатра Юры Ігаліс на прэс-канферэнцыі. «Падчас перагавораў мы прыйшлі да таго, што ў канцы года зробім вялікі цікавы праект — «Зора», у якім Алан Сімон выступіць і як кампазітар, і як аўтар лібрэта, і як рэжысёр, — расказаў Юры Ігаліс. — Гэта будзе яркая музычная камедыя, спектакль, на які людзі прыйдуць адпачыць і абстрагавацца ад мітусні. Як у нас часта бывае — спектакль-свята». Між тым французскі аўтар адзначыў, што музыка будзе разнастайная: сімфанічныя ўверчоры, інструментальныя кампазіцыі, іспанна-мексіканскія тэмы, баллады.

Трыумфатарам сёлета «Оскара» стаў фільм «Опенгеймер» Крыстафера Нолана. Карціну назвалі найлепшым фільмам года, уручылі статуэткі за рэжысуру, мужчынскую ролю (Кіліян Мёрфі), акцёру другога плана (Роберт Даўні маладшы), апэратарскую работу, мантаж і саўндтрэк. За найлепшую жаночую ролю прыз атрымала Эма Стюін (стужка «Бедныя-няшчасныя» Ёргаса Ланціма-са). Сцэнарныя ўзнагароды адышлі «Анатомія падзення» (Жусцін Трыер, Артур Арары) і «Амерыканскаму чыту» (Корд Джэферсан). Найлепшым міжнародным фільмам стала карціна «Зона інтарэсаў» (Валікабрытанія, рэжысёр Джонатан Глэйзер), найлепшым анімацыйным — «Хлопчы і птушка» (стваральнік Хаяа Міядзакі).

Лаўрэаты «Оскара» Аль Пачына і Джэсіка Чэстэйн сыграюць у новай адаптацыі трагедыі Уільяма Шэкспіра «Кароль Лір». Карціна будзе называцца «Лір Рэкс». Рэжысёрам выступіць Бернард Роўз, найбольш вядомы па фільме «Кэндзі-мэн». Аль Пачына дастанецца роля Ліра, Джэсіка Чэстэйн увасобіць яго дачку Ганерылью. Раней акцёры працавалі разам у праекце «Саламея», удакладняе *Deadline*.

Здымкі драмы «Пакой па суседстве» — першага Англагоўнага поўнаметражнага праекта Педра Альмадовара — пачаліся ў Іспаніі. Як адзначаецца на партале *film.ru*, галоўныя ролі ў стужцы выканаюць уладальніцы «Оскара» Джуліяна Мур і Цільда Сунтан. Сюжэт расказа пра некалькіх жанчын, якія перажываюць асабісты крызіс. Педра Альмадовар раней здымаў на англійскай мове кароткаметражкі «Чалавечы голас» і «Дзіўны лад жыцця».

Днямі выйшаў апошні раман Габрыэля Гарсія Маркеса (1927—2014) «Убачымся ў жніўні». Лаўрэат Нобелеўскай прэміі і аўтар бестселераў «Сто гадоў адзіноцтва», «Восень патрыярха» і «Палкоўнік ніхто не піша» апошнія гады жыцця не мог поўнацца прысвяціць сябе рабоце над творам з-за праблем са здароўем. Кнігу пісьменнік палічыў недастаткова дасканалай і адмовіўся прадстаўляць яе на суд чытача, але сыны пісьменніка Радрыга Гарсія і Гансала Гарсія Барча вырашылі апублікаваць раман. За пераклад на рускую мову адказвала кандыдат філалагічных навук, старшы выкладчык кафедры раманскай філалогіі філалагічнага факультэта СПбДУ Дар'я Сініцына, якая перакладала і іншыя раманы Габрыэля Гарсія Маркеса. Выдала новую кнігу рэдакцыя «Neoclassic» расійскага выдавецтва «АСТ».

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

Установа адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі» аб'яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу (у тым ліку прафесара, дацэнта і загадчыка кафедры да 5 гадоў) з далейшым заключэннем кантракта ў выпадку выбаранна на тэрмін, вызначаны Наймальнікам, па наступных пасадах:

№ п/п	Структурнае падраздзяленне	Пасада
1	кафедра аркестравага дырыжыравання і інструментоўкі	— дацэнт (1,0 шт. адз.)
2	кафедра сацыяльна-гуманітарных дысцыплін	— загадчык кафедры (1,0 шт. адз.); — дацэнт (1,0 шт. адз.)
3	кафедра баяна і акардыона	— дацэнт (1,0 шт. адз.)
4	кафедра драўляных духавых інструментаў	— прафесар (1,0 шт. адз.)
5	кафедра харавога дырыжыравання	— дацэнт (1,0 шт. адз.)
6	кафедра кампазіцыі	— прафесар (1,0 шт. адз.)
7	кафедра фартэпіяна	— загадчык кафедры (1,0 шт. адз.)
8	кафедра тэорыі музыкі	— дацэнт (1,0 шт. адз.)
9	кафедра спеваў	— дацэнт (1,0 шт. адз.)
10	кафедра медных духавых і ўдарных інструментаў	— загадчык кафедры (1,0 шт. адз.) — старшы выкладчык (2,0 шт. адз.)
11	падрыхтоўчае аддзяленне	— старшы выкладчык (1,0 шт. адз.)

Час падачынае заяў у конкурсную камісію — да 15 сакавіка 2024 г.

Час правядзення конкурсу — 23 мая 2024 г.

Месяца правядзення конкурсу — установа адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі», г. Мінск, вуліца Інтэрнацыянальная, 30.

Для пасады загадчыка кафедры — у выпадку абрання па конкурсе конкурснай камісіяй, асоба прызначаецца

на пасаду загадчыка кафедры пасля абрання таксама і саветам устаноў адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі».

Дакументы, неабходныя для ўдзелу ў конкурсе асобам, якія працягваюць ва ўстанове адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі»:

заява;
справаздача, якая ўключае навуковую, педагагічную, выхаваўчую, метадычную і творчую дзейнасць, спіс навуковых работ і прафесійных дасягненняў за папярэдні перыяд працы ў акадэміі, але не больш за 5 гадоў.

Іншым асобам:
заява;
асабісты лістак па ўліку кадрў;
аўтабіяграфія;
копіі дакументаў аб адукацыі, вучонай ступені, вучоным званні;
спіс навуковых работ, вынаходак, патэнтаў.

Кваліфікацыйныя патрабаванні для абрання на пасады: старшы выкладчык: вышэйшая адукацыя і наяўнасць ступені магістра (вышэйшая адукацыя і наяўнасць навуковай кваліфікацыі «даследчык», вышэйшая адукацыя і наяўнасць вучонай ступені), стаж працы на пасадах педагагічных, навуковых работнікаў не менш за 3 гады альбо вышэйшая адукацыя і стаж працы на пасадах служачых, якія адносяцца да катэгорыі «кіраўнікі» або «спецыялісты», праца якіх адпавядае кірунку адукацыі, не менш за 5 гадоў; дацэнт: вышэйшая адукацыя, навуковая ступень доктара або кандыдата навук, наяўнасць навуковых прац або вынаходак, патэнтаў, стаж працы на пасадах педагагічных, навуковых работнікаў, пасадах кіраўнікоў або спецыялістаў, праца якіх адпавядае кірунку адукацыі кафедры, не менш за 5 гадоў; прафесар: вышэйшая адукацыя, навуковая ступень доктара або кандыдата навук, наяўнасць навуковых прац або вынаходак, патэнтаў, стаж працы на пасадах педагагічных, навуковых работнікаў, пасадах кіраўнікоў або спецыялістаў, праца якіх адпавядае кірунку адукацыі кафедры, не менш за 7 гадоў;

загадчык кафедры: вышэйшая адукацыя, наяўнасць вучонай ступені доктара або кандыдата навук, навуковых прац або вынаходак, патэнтаў, стаж працы на пасадах педагагічных, навуковых работнікаў, пасадах кіраўнікоў або спецыялістаў, праца якіх адпавядае кірунку адукацыі кафедры, не менш за 7 гадоў.

Ігар БУЗОЎСКИ:

«Якасныя кнігі дапамагаюць працаваць розуму, сэрцу і душы»

314 да 17 сакавіка кнігалюбы збіраюцца на XXXI Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы. Гэта адна з самых значных падзей для выдаўцоў, пісьменнікаў і чытачоў — усіх, хто шануе папярочку кнігу сёння, нягледзячы на вялікую папулярнасць інтэрнэту і гаджэтаў. Напярэдадні выстаўкі намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ігар Бузоўскі даў інтэрв'ю нашаму выданню.

— Ігар Іванавіч, сёлета ўдзельнікамі кніжнай выстаўкі ў Мінску стала каля 20 краін: Расія, Іран, Егіпет, Кітай... Наколькі цяжка ўсё гэта падрыхтаваць?

— Арганізацыя мерапрыемства такога ўзроўню заўжды складаная, бо закранае не толькі такую з'яву, як цікавасць да кнігі, але і тое, што сёння адбываецца ў свеце наогул. Гэта патрабуе ад нашага міністэрства пэўных высілках і ўпэўненасці ў сваёй справе, бо і геапалітычная абстаноўка ў свеце, і ковідныя працэсы, і эканамічная сітуацыя — усё закранула нашу краіну. Здавалася б, якое дачыненне да ўсяго гэтага мае кніга? Але ж для Беларусі гэта выстаўка больш не камерцыйная, а сацыяльная мерапрыемства, якое ў сваёй аснове мае камунікацыйны характар і людзей на разуменні таго, што кніга — гэта мудрасць, якая сёння кансалідуе нашу грамадства. Мы пастараліся паказаць як мага больш кніг — цікавых, яркіх. Імкнуліся, каб гэтыя выданні былі не толькі для адпачынку ў вольны час (хаця такія кнігі патрэбны таксама), а прымушалі думаць, падштурхоўвалі да новых ведаў. У наведвальнікаў выстаўкі ёсць магчымасць пазнаёміцца з кнігамі, якія расказваюць пра гісторыю і культуру не толькі Беларусі, але і іншых краін. Сёлета цэнтральны экспанент — Іран. Больш за 500 выданняў на рускай мове, мастацкай літаратуры, прысвечаных гісторыі, культуры, традыцыям гэтай краіны, прадстаўлены на яе стэндзе. Усе ахвотныя змогуць не толькі паглядзець, але і набыць іх. Мы зрабілі ўсё магчымае, каб паказаць найлепшыя ўзоры літаратуры як Беларусі, так і замежных выдавецтваў.

— За 30-гадовую гісторыю выстаўкі сфарміраваліся пэўныя традыцыі. Якія з іх можае вылучыць?

— Калі казаць пра традыцыі, больш значныя для падзей такога ўзроўню, то варта згадаць сімпозіум «Пісьменнік і час», які напярэдадні адбыўся ў Мінску. Гэта тое, што нас вылучае сярод іншых арганізатараў кніжных выставак. Мы даём магчымасць выказацца ўсім неабмяжываем да праблем літаратуры. Гэта не проста размова з удзелам пісьменнікаў, а дыялог на грамадска-палітычных тэмах праз прызм выданняў... Таксама адна з душэўных традыцый — паэтычны аўтобус, якім наведвальнікі могуць даехаць ад метра да выстаўкі: падчас паездкі паэты, члены Саюзу пісьменнікаў Беларусі, дэкламуюць свае вершы. Дзе вы яшчэ пачынаеце такое ўзаемадзеянне творцаў і наведвальнікаў?

Добрая традыцыя таксама — пры пераразанні на адкрытыя выстаўкі выкарыстоўваць стужкі з беларускім арнамантам, кавалачкі якой высокія госці ў далейшым сімвалічна забіраюць з сабой як закладкі для новых кніг, якія яны набудуць падчас выстаўкі.

Яшчэ адна добрая традыцыя — штогод згадваць нашых юбіляраў: сёлета 125-годдзе з дня нараджэння Міхася Лынькова, 110-годдзе Аркадзя Куляшова, 95-годдзе Еўдакіі Лось, 100-годдзе Васіля Быкава і Алеся Савіцкага. Гэтыя даты адзначаны кніжнымі праектамі, якія рэалізаваны непасрэдна да выстаўкі.

— Якія асаблівасці мае сёлета выстаўка? Ці ёсць нейкія новаўвядзенні або сюрпрызы для наведвальнікаў?

— Лейтматывам стануць Год якасці і даты, якія мы адзначаем усёй краінай. Гэта 30-годдзе беларускай Канстытуцыі, 30-годдзе інстытута прэзідэнцтва Рэспублікі Беларусь і, канешне ж, 80-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Гэтай падзеі будзе прысвечаны нацыянальны беларускі стэнд, дзе можна пры дапамозе QR-кода паглядзець і набыць кнігі ваеннай тэматыкі, выданні аб генэалогіі беларускага народа, як беларускіх выдаўцоў, так і замежных. Гэта больш за сотню праектаў. Сімвалічна, што цэнтральная пляцоўка ўяўляе сабой менавіта плошчу Перамогі, вакол якой — вываы беларускіх гарадоў у ханалогіі даваеннага, ваеннага і пасляваеннага часу. Гэта частка велізарнага праекта

Фота БетТА.

«Бацькаўшчына», які развіваецца і сёлета прырастае анлайн-праектам «Беларусь непераможная», арганізаванага пры падтрымцы Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь і Нацыянальнага гістарычнага музея.

Запрашаю ўсіх прыйсці на выстаўку (уваход бясплатны ўсе дні) не толькі па добрую кнігу, але і каб далучыцца да шматлікіх акцый, мерапрыемстваў, у тым ліку акцыі БРСМ — напісаць ліст салдату часоў Вялікай Айчыннай вайны: гэта можна зрабіць штодня каля спецыяльна створанай экспазіцыі, прысвечанай аперацыі «Баграціён».

Падчас выстаўкі абудзецца такая значная падзея, як падпісанне дамовы з кітайскім бокам, што дазволіць беларускай сталіцы ўвайсці ў серыю 100 гарадоў на Шаўковым шляху. Замежныя чытачы змогуць пазнаёміцца з інфармацыяй пра Мінск не толькі на рускай, але і на англійскай і кітайскай мовах. Варта нагадаць пра такі праект, як «Чытанка» (мабільны дадатак з аўдыякнігамі): да выстаўкі яна папоўнілася новымі творами нашых класікаў і сучаснікаў. Мы павінны развівацца і ў гэтым кірунку, які дэктае час. Але сёлета чарговы раз усё роўна робім акцэнт на папулярнасці менавіта папярочкага выдання. Нават не столькі на продажы і распаўсюджванні (такія магчымасць у наведвальнікаў і ўдзельнікаў выстаўкі ёсць), колькі на папулярнасці чытання і стымуляванні цікавасці да добраў і карыснай кнігі. Мы павінны зацікавіць як мага больш людзей. Чакаецца, як і летась, каля 60 тысяч наведвальнікаў.

— Напярэдадні выстаўкі была агучана статыстыка. У мінулым годзе на 30% павялічылася колькасць выданняў (агульна тэраж 20 мільянаў). Выйшла ў свет больш за 9 тысяч кніг. Гэтаму спрыяла правядзенне і такога стартапа, як LitUr. Раскажыце, калі ласка, падрабязней пра конкурс.

— Многія кажуць, што не могуць знайсці свайго выдаўцы. Але чацвёрты па ліку LitUr паказаў: калі сапраўды працуеш, вынік будзе. Гэта ўніверсальны шлях адразу ва ўсе вядучыя выдавецтвы. Сёлета было прапанавана больш за 200 праектаў, амаль кожны з іх можна разглядаць як патэнцыйную кнігу. У LitUr такія ўмовы, што ўдзел маглі браць амаль усе ахвотныя, незалежна ад узросту і прафесіі. Гэта аднолькавыя магчымасці для таленавітых людзей. Нагадаю, што падчас выстаўкі будуць падведзены вынікі і Нацыянальнага конкурсу «Мастацтва кнігі», а таксама конкурсу «Першацёт». У іх розныя статусы, але галоўная мэта ўсіх нашых творчых спаборніцтваў адна — стымуляванне да стварэння добрай кнігі і як вынік — папулярнасць чытання.

— Цікава пачуць ваша меркаванне адносна таго, што такое якасная кніга сёння? Гэта адлюстраванне ўнутранага свету аўтара, акно ў свет навакольнага? Кажуць, усе добрыя кнігі нават пра мінулае — аб будучыні...

— Кніга заўжды была носьбітам інфармацыі. Я з пэўнай доляй скепсісу стаўлюся да падзей, якія звязаны з працэсамі, што адбываліся ў сувязі з дзейнасцю Францыска Скарыны, калі кніга пайшла ў масы. З аднаго боку, яна стала больш даступнай для кожнага, а з іншага страціла сваю сакрамэнтальнасць. Кнігі раней перадавалі з рук у рукі, перапісалі. Гэта былі веды, якія дазвалялі рухаць, можа, нават саму цывілізацыю.

У далейшым гэтыя веды былі запушчаны ў шырокія масы, так, гэта дазволіла ўзняць узровень адукацыі, што з'яўляецца каласальным плюсам, які ўсе разумюць. Аднак наша задача сёння — не дазволіць кнізе стаць супрацьлегласцю першапачатковай, што можа адбыцца з-за масавага тыражывання, пазбегнуць абясцэньвання тых ведаў, якія яна несла з веку ў век, яе ролі як носьбіта важнай інфармацыі. Перавага камерцыйнага складніка, з'яўленне так званай масавай літаратуры — гэта тое, што непакоіць сёння. Менавіта таму наша дзяржава і выдае кнігі, якія камусьці здаюцца і не такімі запатрабаванымі, але яны важныя для развіцця нашага грамадства, яны сапраўды актуальныя і вызначаюць асоблівую ролю ў гісторыі нашай краіны. Кожны разумны чалавек ведае, што геапалітычная прастора — гэта не дзяржава, дзяржава — калі ёсць пэўная місія, дух, нацыя, разуменне таго, што нас кансалідуе, яднае і ўключае сярод іншых народаў. Сёння мы павінны зразумець, хто мы беларусы такія і якім шляхам ідзём. Я пагаджуся з даволі вядомым выразам: той, хто чытае разумныя кнігі, кіруе тымі, хто глядзіць тэлевізар. Яшчэ прывяду цікавы факт на бытавым узроўні: бортправаднікі пры пералётах заўважылі тэндэнцыю — у бізнес-класе пасажыры звычайна чытаюць кнігі, а ў эканом — гуляюць на тэлефоне і глядзяць фільмы. Паколькі чалавек — істота сацыяльная, у яго ёсць патрэба быць прызнаным у соцыуме. Калі патрэба чытання ў грамадстве не сфарміравана, то і чытаць будучы значна менш. Праз выстаўку, шматлікія тэматычныя мерапрыемствы, у тым ліку такія знакі для нашай краіны, як Дзень беларускага пісьменства, мы спрабуем зноў папулярываць чытанне. Але варта чытаць не ўсё, што трапляе ў рукі, а менавіта якасныя кнігі, якія дапамагаюць працаваць розуму, вашаму інтэлекту, душы і сэрцу.

На жаль, не ва ўсіх ёсць разуменне таго, што трэба даносіць да чытача сёння. Ёсць цэлы масіў шэрых і нават разбуральных па змесце кніг, якія макруў сусветны, і ў тым ліку наш, літаратурны рынак.

— Якія парадкі можае даць наведвальнікам выстаўкі і нашым чытачам, каб яны набылі менавіта добрыя кнігі? Як выбіраеце літаратуру для сябе?

— Каб кніга прадалася, вядома, яна павінна прывабліваць вокладкай, мабыць, «золатам» альбо іншай яскравасцю ў афармленні ці неак зачаліць назвай, якая можа заінтрыгаваць. Але як выбіраць добрую кнігу? Галоўнае — вызначыцца з матывацыяй: для чаго яна вам патрэбна — даведацца пра нешта новае, добра прарэсіць час, займацца самаразвіццём альбо іншае? Скажу са свайго пункту гледжання, як чалавек, які кuryруе літаратурную галіну і наогул чытае для сябе: я не шукаю твор на вокладцы і якасці паперы, колькасці старонак. Для мяне самае важнае — напаўненне кнігі. Яно наогул будз кожнага сваё. Магу параіць наведвальнікам выстаўкі ў першую чаргу ісці да стэнда таго выдавецтва, кнігі якога адпавядаюць іх поглядам і зацікаўленасці. Выбар будзе вялікі: духоўна-асветніцкая, навуковая, мастацкая, дзіцячая літаратура і г. д. Мы далі магчымасць паказаць свае найлепшыя кнігі ўсім вядучым выдавецтвам, не толькі дзяржаўным, як беларускім, так і замежным. Цяпер — толькі жаданне самога чытача набыць тую ці іншую літаратуру ў залежнасці ад сваёй цікавасці да пэўных персон ці падзей.

— Напрыканцы нашай размовы назавіце, калі ласка, кнігі, якія сёння ёсць на вашым стале.

— На маім рабочым стале сёння: «Прысмак каларовых рэвалюцый» — кніга, якая перавыдаецца ўжо каторы раз, «Рэванш гісторыі» Аляксандра Панарына, філасофскі аналіз «Беларусь ва ўмовах глабальнай сацыяльна-эканамічнай дынамікі», «Дзікае палаванне караля Стаха» Уладзіміра Караткевіча, «Цяжкія дарогі жыцця. Тры вожныя дні» Мікалая Чаргінца, «Блакнот агітатара» Андрэя Мукавозчыка, «Улада камунікацыі» Мануэля Кастэльса.

Зразумела, калісьці я чытаў самую разнастайную літаратуру, у тым ліку творы нашых класікаў. Але сёння мяне больш цікавяць кнігі, якія дапамагаюць у працы, у навуковай дзейнасці, кнігі аб грамадстве.

На мой погляд, наша агульная справа — працаваць з сучаснікамі, нашымі суайчыннікамі над тым, каб кніга была запатрабаваная. І каб такія кнігі ў нас былі. Гэта неад'емная частка развіцця нашага грамадства. Запрашаю ўсіх на XXXI Мінскую міжнародную кніжную выстаўку-кірмаш!

Гутарыла Ірына ПРЫМАК

Маладыя кветкі літаратуры

Ва ўсіх першыя вясновыя дні васацыруюцца з цёплым сонейкам і яркімі кветкамі, а ў маладых літаратараў гэтая пара звязана з важнай падзеяй — выхадом новага зборніка прозы і паэзіі «Першацвет».

У 2016 годзе Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь, РВУ «Выдавецкі дом «Звязда» і выдавецтвам «Мастацкая літаратура» ўпершыню быў аб'яўлены Міжнародны літаратурны конкурс «Першацвет» на найлепшы твор сярод маладых аўтараў. З таго часу свет пачылі ўжо 6 альманахаў, а пераможцамі сталі шэсцьдзесят празаікаў і шэсцьдзесят паэтаў. Конкурс дае магчымасць праявіць сябе маладым аўтарам, для якіх творчы дэбют адбыўся зусім нядаўна, і паспрыяць развіццю сучаснай беларускай літаратуры і яе папулярнасці. Пасля публікацыі ў альманаху шмат пісьменнікаў выдалі свае кнігі ці працягнулі ўдзельнічаць у розных літаратурных конкурсах.

У гэтым годзе былі падзвездзены вынікі VII Міжнароднага конкурсу на найлепшы твор сярод маладых аўтараў. Пераможцамі сталі паэты Яўген Бодрыкаў, Валерыя Галаўко, Дар'я Грыбовіч, Аляксандра Жалызноў, Вікторыя Казловіч, Кацярына Мізерыя, Кацярына Стройлава, Максім Хацкевіч, Анастасія Швядко, Марыя Шкляр і празаікі Ангеліна Ганчарова, Валерыя Гаўруковіч, Ганна Плінская, Ксенія Дзівенка, Ксенія Зарэцкая, Крысціна Лосева, Арына Пранікава, Дана Ратайчык, Мікола Сарока, Аніс Сокал. Усіх маладых аўтараў аб'ядноўвае літаратурны дэбют у дзяржаўных газетах і часопісах — «Літаратура і мастацтва», «Малодосць», «Полымя» і інш.

Тэматыка вершаў і апавяданняў сапраўды адпавядае вясенняму настрою. Маладыя творцы мараць пра каханне, патрэба ў якім узрастае з надыходам вясны, успамінаюць дзяцінства, дзе ўсё адчувалася ярчэй, разважаюць пра пошук сябе ў гэтым супярэчлівым свеце. Усцешыць чытача і разнастайнасць прадстаўленых жанраў. У альманаху змешчаны эсэ, фантастычныя апавяданні, фантэзіі, творы, дакументальна-гістарычныя работы і шмат іншага. Тут можна знайсці іншы погляд на вядомыя казкі, напрыклад, твор Арыны Пранікавай «Ваўкі і зайцы», які напісаны па матывах «Чарвонай шапачкі», расказвае зусім іншую гісторыю знакамітай гераіні.

Адным з патрабаванняў да канкурсантаў з'яўляецца невялікі аб'ём твораў,

таму альманах чытаецца вельмі лёгка, але надоўга пакідае моцнае ўражанне ад глыбіні маленькіх гісторыяў.

Маладыя аўтары шмат пішуць пра каханне, але ў кожнага з іх розны погляд на гэтае пачуццё. Хтосьці з надзеяй глядзіць у будучыню, дзе яго чакае светлае каханне назаўжды, хтосьці з распаччу ўспамінае былое. Аляксандра Жалызноўа ў сваім вершы «Не згубі» вядзе размову з каханкам, якому даварае сваё сэрца і душу. Твор адначасова паказвае юнацкую сарамлівасць у выказванні сваіх пачуццяў і смеласць, якая прасочваецца ў важных словах:

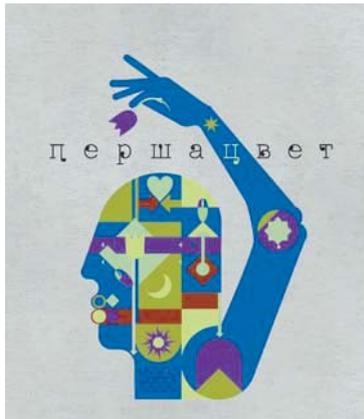
*Маё сэрца на тваёй ляжыцы далоні
І пачуцці тоіць ў глыбіні.
Ты дазволь ім вырвацца на волю.
Не хавай, не падмані і не згубі.*

А вось Крысціна Лосева ў сваім апавяданні «Лілеі» расказвае іншую гісторыю кахання, пабудаваную на болі, страхах, расчараваннях і адзіноце. Галоўныя героі Каміла і Олівер раней моцна кахалі адно аднаго, але вырашылі, што ім трэба расставіцца. Каміла выйшла замуж за іншага мужчыну, ахвяраваў сваім сэрцам і будучыняй. Але праз пяць гадоў лёс зноў звёў былых закаханых, цяпер у іх больш вопыту і больш ран на сэрцы. Магчыма, цяпер яны не будуць уцякаць ад сваіх пачуццяў. Твор прымушае задумацца аб такіх важных пытаннях: «Няўжо сапраўды існуюць нейкія ніткі, якія злучаюць двух людзей? Да чаго гэтыя сустрэчы?»

Пра сумную гісторыю кахання, пра балючую спробу піша ў сваім вершы «Паміж намі — дажджы» Вікторыя Казловіч:

*Паміж намі — дажджы,
Сэрцы нашы трапеццуй, як птах.
Ты і я — не змагі.
Адпываем на моры дажджю
на сваіх караблях.*

Адным з самых цікавых апавяданняў, на мой погляд, з'яўляецца твор Ксеніі Зарэцкай «Мяне там чакаюць». Гэта фантастычная гісторыя, якая адбылася ў свеце, дзе людзі паступова ў розных сферах жыцця замяняліся роботамі. Камусьці гэта падабалася, камусьці — не. Галоўная гераіня Туве яшчэ падлеткам уступіла ў арганізацыю па барацьбе з роботамі. Яна выконвала розныя заданні і была важным разведчыкам. Нянавісць Туве да механічных «людзей» была вельмі моцнай, але адна сітуацыя змяніла ўсё. На чарговым заданні яна сустрэлася з роботам Майкам, які цалкам перавярнуў яе жыццё. Трагічная гісторыя пра

каханне, барацьбу ідэалаў і цяжкае выпрабаванні. Аўтар выкарыстала цікавы і папулярны троп у фантастычнай літаратуры, які многія памятаюць з фільма «Тэрмінатар», — паступовае сяброўства з супрацьлеглым (робатамі), пошук праўды і сапраўдных ворагаў. Вельмі кранае думка, якая пранізвае ўсё апавяданне, што такія ідэальныя, без памылак і дэфектаў, роботы мараць хоць трохі стаць падобнымі на неідэальных, супярэчлівых людзей. Спачатку галоўная гераіня грэблівва ставіцца да робатаў і лічыць іх усіх аднолькавымі, якія не маюць нічога свайго, а выкарыстоўваюць толькі чалавечыя вынаходніцтвы. Яна задае работу пытанне пра яго пачуцці: ці сапраўдныя яны і як ён разумее, што яны яго. На што робат адказаў наступным чынам: «А вы можаце сказаць, што адчуваеце кожную эмоцыю, таму што яна сапраўды ваша? Не закладзеная нормама грамадства, бацькамі, асяроддзем, але менавіта ваша?»

Шмат твораў прысвечаны дзяцінству і ўспамінам пра мінулае. Анастасія Швядко ў сваім вершы, які так і называецца — «Дзяцінства», глядзіць на сябе маленькую праз забытыя цацкі, старыя фотаздымкі, добрыя казкі.

*Дзяцінства пасміхаецца
З пацёртых фотаздымкаў.
Яно гучыць, спяваецца
На дзедавых пласцінках.*

Твор напоўнены цёплымі ўспамінамі, пахамі, гукамі. Пяшчотны, складзены з ласкаваці матуліных рук і добрых слоў, ён вяртае ў мінулае, дзе ўсё добра, спакойна і радасна.

Гісторыя Валерыі Гаўруковіч «На крылах бусла» расказвае пра маленькую

дзяўчынку Алю, якая страціла матулю і засталася жыць з дзедкам у вёсцы. Яна чакае тату, каб ён прыехаў і забраў яе ў далёкія мясціны, але тата ўсё не едзе... За гэты час Аля палюбіла вёску, якую раней лічыла нуднай і шэрай. Аднак цяжкае выпрабаванні пакінулі глыбокі след у душы маленькай дзяўчынкі, з-за чаго Аля паспрабавала сваёйца ў творчасці. Гісторыя дзяўчынкі прывалівае шчырасцю, дабрывай і чыстым дзіцячым сумам.

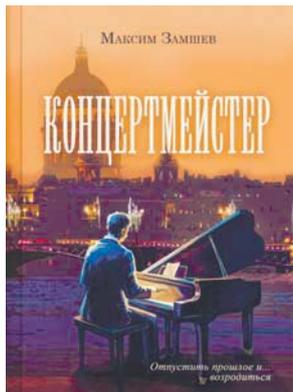
Таксама тэму дзяцінства раскрывае ў сваім эсэ «Складнікі мяне» Ксенія Дзівенка. Твор падзелены на тры часткі: «Маці», «Сяброўства», «Вясёлка». У першай аўтар расказвае пра поход з матулі ў царкву, які запомніўся маленькай дзяўчынцы халоднай раніцай, утульным дворыкам перад прыходам. У «Сяброўстве» Ксенія Дзівенка разважае, чаму ў дзяцінстве было так лёгка знайсці сябра і чаму ў сталым узросце так цяжка захаваць ранейшыя адносіны. Амаль у кожнага ёсць сябар дзяцінства, з кім калісьці былі неразлучны, а цяпер нават не вітаецца пры сустрэчы. У трэцяй частцы аўтар праз вобраз яркай прыроднай з'явы паказвае дзіцячую непасрэднасць, цікавасць да жыцця і здольнасць любіць увесь свет і захапляцца звычайным. На жаль, гэтая здольнасць з узростам страчваецца. Ксенія Дзівенка разважае, як важна вяртацца думкамі ў дзяцінства, прайсціся па знаёмых сцежках і зноў сустрэцца з самім сабой. «І выйсці з гэтага свету, дзе ты ўсё яшчэ маленькі і бесклапотны, нельга ў дрэнным настроі. Сутыкацца з сабой і мінулага — тое ж самае, што сутыкацца з незнаёмым дзіцем. На яго не накрычыш, яго не ўдарыш і не асудзіш. Таму ўспаміны толькі грэюць душу. Наш мозг ніколі не адважыцца сцерці самыя яркія моманты дзяцінства. Яны нам неабходныя, які вясёлка пасля дажджу».

Яшчэ адной важнай тэмай, раскрытай у альманаху, з'яўляецца пошук сябе, сэнсу жыцця, законаў, па якіх існуе свет. Марыя Шкляр у вершы «Я дэгуль не ведаю, хто я такая» паказвае важную праблему моладзі, з якой сутыкаецца амаль кожны: як знайсці сябе і сваё прызначэнне ў жыцці. У зменлівым свеце цяжка паспець за тэндэнцыямі, таму маладыя людзі часта халаюцца шмат за што адразу, але... У нашай рэальнасці, дзе ўсе апантаны поспехам, хуткімі дасягненнямі і славай, людзі забываюць, што малодосць — гэта пазнаваць свет, кахаць, вырашаць свае экзістэнцыйныя пытанні і проста стаць, каб стаць годным чалавекам у сталасці.

Лізавета КРУПНЯНЬКОВА

Выпраўляць свае памылкі

На Міжнароднай кніжнай выстаўцы выдавецтва «Чатыры чвэрці» прадстаўляе апроч іншага новы твор Максіма Замшова, пісьменніка, літаратурнага крытыка, перакладчыка з румынскай, сербскай і беларускай моў, старшыні Праўлення Маскоўскай гарадской арганізацыі Саюза пісьменнікаў Расіі, члена Саюза журналістаў Расіі і галоўнага рэдактара «Літаратурнай газеты».

ве гэтых даносаў калечыць людзям жыцці, а то і проста жыццё ў іх адбірае? Гэтыя радкі з новага рамана Максіма Замшова

«Канцэртмайстар». Раман аб жыцці сям'і Наршгэйнаў-Храпавіцкіх, простым і складаным адначасова, як у мільёнаў іншых людзей. Жыццё ў Савецкай Расіі навучыла знакамітага кампазітара Льва Сямёнавіча Наршгэйна, знаёмага з Ціханам Хрэнікавым, Дзмітрыем Ша斯塔ковічам, Святаславам Рыхтэрам, Генрыхам Нейгаўзам і шматлікімі іншымі вядомымі музыкантамі, не загадваць надта далёка. Наршгэйн не жадаў расчароўваць родных наконт пазбаўлення ад тых, хто катаваў краіну. «Ён ужо не раз назіраў, як тыя, хто пазбаўляўся, хутка ператвараліся ў тых, ад каго пазбаўліліся. І ніхто ні ў чым ніколі не каўсяся. Толькі шукаліся і знаходзіліся віватавы».

У рамане пералітаюцца два перыяды: канец сталінскай

эпохі і пачатак гарбачоўскай перабудовы. У першым тэле-навітага кампазітара Лапшына чакалі наведванні цікавых кватэр, дзе ўлобіліся і спрачаліся прыгожыя людзі, але ж хутка ў іх пачыналася непрыемнасці. А потым Лапшына абгаварылі: быццам ён данёс на сяброў і, як вынік, тыя атрымалі па дзесяці дзівом, Лапшын фактычна стаў згіоём. Яго жыццё ператварылася ў сапраўднае пекла. Лапшын спрабаваў давесці сваю невінаватасць, але ніхто не верыў. У Маскве яго будучыня здавалася туманнай, але ж проста сядзець і чакаць прапаноў герой не мог. Ён ратаваўся стварэннем музыкі, таленавітай, яркай, і быццам узвысіўся над тымі, хто перавярнуў яго жыццё.

Як жылі даносчыкі? Сумленне не мучыла... Як і тых, каму даносілі. Складаны час. А калі ён быў просты? Ды як зведаць, кім сам станеш у экстрэмальных абставінах — героем ці баязліўцам... У рамане хтосьці не ў стане дараваць роднаму чалавеку пастаўлены подпіс за выгнанне Сахарова і Салжаніцына, затое сабе крывадушна даруе здраду. Максім Замшаў піша: «Калі б ва ўсёй краіне хапіла волі сказаць самай сабой: мы ўсе былі падмануты, мы ўсе былі пад чорнай уладай, пад уладай князя цемры, мы ўсе разам будзем выпраўляць свае памылкі, усе разам ачалімся. Усім трэба ісці далей, каб пазбавіцца ад кашмараў мінулага і будаваць нешта іншае, дзе ніхто не паддацца чорнай спакусе нянавісці».

Ксенія БАХАРАВА

Напамін пра класікаў і роздум аб «новым рэалізме»

Другі нумар часопіса адкрываюць радкі лірычных твораў Уладзіміра Магзо ў перакладзе на рускую мову паэта Анатоля Аўруціна «І снова родзіцца день». Лейтматывам цыкла гучыць памяць, якая рэалізоўваецца на ўзроўні песні, музыкі, кірмашу, прыродных замалёвак (праталіна, белая бяроза), пахаў вясны. Ніткі памяці звязваюць сэрца лірычнага героя з родным краем.

*Покуда озаряет солнце
Округу звонкую мою,
Пока оно моргает сонно,
Ему внимаю... И мило:
— Даруй нам, Господи, спасенье
От всех грехов, от новых бед!
Пусть будет вечно птичьё пенье
И вечен утренний рассвет!*

У «белай кашулі» свежы, як вецер, упершыню ўрываецца на старонкі часопіса лірычны цыкл Аляксея Баранова. Безумоўна паэтычны дар аўтара праяўляецца ў гармоніі формы і зместу, віртуозным валоданні словам, калі за немудрагелістымі метафарами і параўнаннямі хаваецца глыбокі сэнс. Так, лірычны герой у белай кашулі смела ідзе па жыцці: ён прыгожы, паспяховы, ганарыцца тым, што можа вырашыць любыя праблемы. Ён прыстойны чалавек, і чытач настройваецца на лёгкі разважнік. Але нечаканая канцоўка парушае прадказальнасць — герой даб'ягае да Бога:

*Сынок, где ты бегай? —
Он спросит любя. —
Запачкалась очень
Рубашка твоя...*

Аляксей Баранав умее быць сур'езным, узнімаючы тэмы адказнасці за слова («Я пачынаю звешчыць слова»), справу («Есть такое слово надо»), і вясёлым, калі з гумарам разважае аб блізкасці Кітая кожнаму спахвіцу («китайская ваза, китайская кружка», «китайские гвозди держат планету»), пра «звольненую» за сапсаванае жыццё дыету («Жили-были, да без бед // Завтрак, ужин и обед»). Атрымаўся яркі дэбют, які запамінаецца адметным аўтарскім стылем.

Не менш удалым тэрба прызначаюць творчы дэбют паэтэсы Алены Бельскай з яе філасофскім цыклам «Уж сколько лет я рада февралю...». Ненавязліва аўтар прапануе чытачу задумацца аб межах паміж сапраўдным і фальшывым, каштоўным і бескарысным, вечна юным і састарэлым. Можна змірыцца з шэрасцю і нікчэмнасцю існавання, а можна жыць напоўніцу, дыхаць на поўныя грудзі, цалкам аддавацца любімай справе, каб напоўніць жыццё сэнсамі, адзначае лірычная гераіня.

*Мне нравится, что до сих пор живу...
Что хочется любви и красоты...
И то, что сны рисую наяву,
Я не жалею новые холсты.*

У памяць пра вядомага беларускага паэта, перакладчыка і выкладчыка Міколу Шабовіча Аліна Легастаева прадстаўляе на старонках нумара яго пранікліваю лірыку, якая крапула яе да глыбіні душы. Невыпадкова яна называе Мікалая Віктаравіча светлым рамантыкам нашага часу: у яго лірыцы адлюстраваны ідэальны ў сваёй складанасці свет душы лірычнага героя, які запалены пачуццём кахання, захапленнем сваёй музай, жаданнем ніколі не расставіцца з крыніцай высокіх эмоцый:

*Оставайся земной такой,
Как в саду молодая вишня.
Растревожь мой ночной покой,
И — люблю! — прошепчи чуть слышно.*

Творчасць шматграннага паэта Міколы Шабовіча заслужана ўвайшла ў скарбніцу гісторыі беларускага пісьменства.

Напамінам пра класікаў беларускай літаратуры з'яўляецца рубрыка «Документы. Записки. Воспоминания». Так, Дзмітрый Давідоўскі знаёміць з дакументамі з фонду Расійскага дзяржаўнага архіва літаратуры і мастацтва (Масква) — фонду Вышэйшага літаратурна-мастацкага інстытута імя В. Я. Брусава і фонду савецкага празаіка Сцяпана Злобіна, датычнымі біяграфіяў Уладзіміра Дубоўкі, а менавіта перыяду яго вучобы ў Вышэйшым літаратурна-мастацкім інстытуце імя В. Я. Брусава. Гісторыя знакамітага інстытута, заснаванага ў 1921 годзе, якім кіраваў апантаным і нястомным Валерый Брусаў. Прадстаўлены анкета беларускага паэта, атэстацыйная ведамасць, якія ўдакладняюць яго біяграфічныя даныя класіка, так і ўзровень адукацыі, які атрымлівалі маладыя таленты ў першым інстытуце, дзе прафесіянары рываліся паэты.

Улітаўскім нумары прадстаўлена і падборка лістоў перакладчыкаў, пісьменнікаў, рэдактараў і выдаўцоў да народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна, якія захоўваюцца ў асабістым архіве сям'і. У іх раскрываюцца грані пісьменніка як вернага сябра і памочніка калегам, грамадскага дзеяча.

З раней неапублікаванага ва Уладзіміра Караткевіча другі нумар «Нёмана» знаёміць з былым «Славянскім» (1960), дзе гучаць тэмы гістарычнай памяці і асабістай адказнасці за радзіму, якія асабліва востра стаюць у пераломныя культурна-гістарычныя моманты. Твор распавядае пра хлопчыка, які стаў сведкам падзеяў абаронцаў радзімы перыяду Вялікай Айчыннай вайны.

Адказнасць, служэнне, боль — такімі канцэптамі можна пазначыць «Старонкі дзённіка» беларускага паэта, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, члена Саюза пісьменнікаў Беларусі Міхася Башлакова.

Па-першае, сам факт публікацыі дзённікавых запісаў сведчыць пра велізарную ступень даверу аўтара да сваіх чытачоў, па-другое, пра яго неабякаваць, якая мяжуе з адчайным болем ад таго, «што здзяйсняецца дома». Урэшце, такая форма зносін з аўдыторыяй з дапамогай немастацкай формы мае даўнюю традыцыю, што ўказвае на творчую сталасць аўтара, назапашаны досвед,

які дазваляе падвесці яго думкі да філасофскіх разважанняў.

Дастаткова згадаць «Дзённікі» Л. Талстога, «Дзённік пісьменніка» Ф. Дастаеўскага, «Нататкі пісьменніка» П. Струвэ, «Нататкі» І. Буніна, дзе аўтары дэкларавалі сваё стаўленне да розных падзей, гісторыі і яе творцаў, пісьменніцкай дзейнасці, культурных мерапрыемстваў (знешняй канва) і прыадкрывалі заслону таямніц уласнай творчасці і сваёй індывідуальнасці (унутраны змест). Апошнія асабліва важныя, паколькі вучыць адразу некалькім рэчам: умению слухаць паэта і здольнасці ўслухоўвацца ў сакральныя сэнсы яго быцця.

Пры чытанні першых старонак дзённіка Міхася Башлакова ўнікае адчуванне нейкага дыскамфорту, нязручнасці ад залішняй шчырасці паэта, прамога папроку нядбайным сучаснікам, пад якімі разумоўца неглыбока чытае, рамянікі ад паэзіі, лянныя крытыкі, аб'якавыя чыноўнікі ад культуры. Але па меры ўдумлівага чытання, а некаторых фрагментаў — і паўторнага, за радкі пачынаеш чуць плач незразумелага паэта, крый самотнага ў пустыні павярхоўных фраз і значэнняў грамадзяніна, лямант адзінокага ў безаблічным натоўпе чалавека.

«Как и в моих стихах, неравнодушных и откровенных, в этих дневниковых записках так же щемит и трепещет моя душа от горечи и боли из-за несправедливости, которая, к сожалению, встречается в нашей жизни достаточно часто... Но без надежды поэта не бывает».

Пра тое, што літаратурная крытыка яшчэ жывая, сведчыць у тым ліку з'яўленне маладых літаратурнаўцаў. Як выкладчык-філолаг са шкдаваннем канстатую, што ахвотных займацца навуковым вывучэннем і глыбокім каменціраваннем літаратуры ўзрост студэнтаў усё менш. Такі час... Прыходжу да высновы, што сучасны чалавек паслаблены камфортам, а ад таго не жадае і не здольны ахвяраваць ні часам, ні сіламі. А навука патрабуе ахвяр. Літаратура — асабліва, таму што кожны аўтар «чакае» максімальнага саўдзелу крытыка ў існаванні свайго мастацкага свету. Таму літаратура — сфера для абраных, творы — адзінкавы тавар, і прыходзіць у літаратурнаўства толькі апантанымі словам.

Так і мая вучаніца і дыпломніца Анастасія Сізікава да гэтага часу вагаецца ў выбары свайго шляху: працягнуць вучобу ў магістратуры і займацца даследаваннем упадабанай ёй творчасці сучаснага пісьменніка Алега Ждана-Пушкіна або выбраць спакойны шлях кар'єра выдавецтва. І, паверце, перад такім выбарам апынаюцца дзясяткі таленавітых выпускнікоў, выбіраючы часіаком дзейнасць радавога супрацоўніка.

Хочацца выказаць падзяку Алегу Аляксеевічу за цёплы прыём, адкрытую цікавую гутарку з Анастасіяй і, вядома, за яго творчасць, якая сутучная спадзяванням сучаснага чалавека.

А Сізікава разглядае творчасць А. Ждана ў рэчышчы сучаснага кірунку ў літаратуры — «новага рэалізму». «Новы рэалізм» — кірунак (праект, метады) ў літаратуры ХХ — першай трэці ХХІ стагоддзя, які ўзнік як рэакцыя на постмадэрнізм. «Новыя рэалісты» ўвайшлі ў літаратуру ў 1990-я гады, калі яна літаральна задыхалася ад татальнага засілля «мёртванароджаных постмадэрнісцкіх тэкстаў» з характэрнай для іх адсутнасцю персанажаў-асоб і адкрыта здзеліцтва стаўленнем да чалавека. Да прадстаўнікоў «новага рэалізму» адносяць

С. Шаргунова, А. Карасёва, М. Папова, Г. Садулаева, З. Прылепіна, М. Елізарава, Р. Сенчына і іншых пісьменнікаў.

У творчасці А. Ждана малады крытык на матэрыяле зборніка аповесцей «Геній» выяўляе наступныя эстэтычныя прыкметы «новага рэалізму»: нарысавае апісанне рэаліі сучаснасці, аўтабіяграфізм (аўтар закліканы апісваць выключна тое, праз што прайшоў сам, свой уласны досвед, няхай гэта будзе сямейны, прафесійны, палітычны, вайсковы), адсутнасць дыдактызму, навіязанага настаўніцтва, незалежнасць працэсу і выніку мастацкай творчасці, прыніжаны ўзровень звароту да духоўнасці, практычная адсутнасць рэлігійна-маральнай этычнай устаноўкі. Адсюль — адсутнасць ідэалаў, узораў для пераймання; жыццё як паўтарэнне звыклых сцэнарыяў з пакалення ў пакаленне; трагедыянае, тупіковае ўспрыманне свету, акцэнт на будзённасць, руднінасць жыцця; адсутнасць высокіх мэт як у асабістым, так і ў грамадскім жыцці; застаюцца рысы мадэрнісцкай літаратуры (інтэргэстэтуальнасць, цытацыя, акцэнт на гульнявое адлюстраванне свету, абсурднасць, імпрэсіянізм, бессаромны натуралізм, трагізм быцця). Галоўнае месца ў мастацкіх творах «новага рэалізму» займае вобраз канкрэтнага, рэальнага чалавека.

Анастасія Сізікава свяржае, што адным з прадстаўнікоў «новага рэалізму» ў рускамоўнай літаратуры Беларусі з'яўляецца Алег Ждан-Пушкін, які сваёй творчасцю адстойвае інтарэсы і маральныя каштоўнасці класічнай рускай літаратуры з уласцівым ёй псіхалагічным антрапацэнтрызмам.

Пекла — гэта тое, што чалавек носіць у сабе, пекла — гэта іншыя. Праз гэтыя экзистэнцыяльныя тэзісы раскрываюцца лёсы герояў цыкла аповяданняў Сяргея Клімовіча «Тры іпаўстасі кахання», дзе за пошласцю і мяшчанствам паўсядзённай гонкі за матэрыяльнымі дабрацтвамі, «вечнай маладосцю», хваравітым запалам героя дарэмна спрабуюць знайсці сябе ў рэчышчы ўсеагульнага вар'яцтва.

Для героя аповядання Ларысы Калужнінай «Жабрак» у шалёным свеце знаходзіцца яркі выратаванне — гэта выпадковая сустрэча з роднымі на каляднай імшы ў касцёле, зносіны з «жабраком», хлопцам з раёна, які без грошай зрываецца ў горад, каб знайсці сваю каханую. Мімаволі задумваешся, што, мабыць, сапраўды, час герояў у літаратуры мінуў, а ад таго ў сучасных пісьменнікаў больш атрымліваюцца сюжэты пра мінулае, дзе ёсць месца і гераізму, і падзвіжніцтву.

Не важна, якую форму-адзенне носіць чалавек у пераломны гістарычны момант — важна, якое сэрца б'ецца пад «шынялем», — пра гэта аповесць Вячаслава Раменчыка «Савоська». Вобраз Савоскі — анёла, святога, дзіцяці, духу сям'і, апекуна роду становіцца канцэптаўтаральным у аповесці, напісанай у традыцыях гуманістычнага пафасу літаратуры пра вайну.

«І сейчас, через много лет, бережно храня в душе те майские посиделки, я люблю после весеннего дождика остановиться, замереть у придорожного куста с распутившейся сиренью и утонути лицом во влажном пыльном цветении, ощущать кожей мягкие нежные бутончики с теплыми капельками дождя, осторожно впитывать любимый запах — с наслаждением, лешенно, почти бесшумно, одним мягким глубоким вдохом».

Значыць, будзем жыць.

Татцяна СІДАРАВА

Дэкада рускай кнігі

Ты магутнае, рускае слова

Праводзіць у Беларусі дні літаратурных іншых краін становіцца добрай традыцыяй. Дакладней, гэта добры працяг тых літаратурных стасункаў, якія ладзілі нашы папярэднікі. І цяпер сяброўства краін ажыццяўляецца праз сяброўства літаратурнага асяродка стваральным словам пісьменніка.

Літаральна гэтымі днямі праходзіць Дэкада рускай кнігі ў Беларусі. Чым абуоюлены такі размах літаратурнай дзеі, якая ахоплівае ўсе рэгіёны нашай краіны? Хто спрычыніўся да творчых здабыткаў прыгожага рускага пісьменства?

Спачатку сакратарыяты СПБ планавалі акцэнтаваць увагу на рускай кнізе ў рамках XXXI Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу, дзе будзе шмат вядомых расійскіх твораў. Радуе такая папулярнасць мінскага форуму, які лічыцца адной з найбольш прывабных пляцовак для сустрэч прафесіяналаў кніжнай супольнасці. Да таго ж нас расчуліла і шчырае памкненне калег з Масквы, з рэгіёнаў Расіі падтрымка сёлетняй ініцыятывы, звязанай з 80-годдзем вызвалення Беларусі. Прапанова для прэзентацыі кнігі, праектаў, майстар-класаў становіцца ўсё больш, і праграма набывае шырокі розгалас.

Вялікую актыўнасць праявіла старшыня Віцебскага абласнога аддзялення СПБ Тамара Краснова-Гусачэнка. У гэтым рэгіёне на працягу ўсёй дэкады будзе праца рознымі мастацкімі фарбамі цэлы калейдаскоп цікавых мерапрыемстваў. Таксама расчыніла свае дзверы літаратурная гасціня «Магія слова» ў МДУ імя А. А. Куляшова,

адкрылася літаратурная майстэрня ў Валожыне, дзе прадстаўлены пераклады класікаў рускай паэзіі на беларускую мову, зроблены Зінаідай Гасціловіч. Міжнародны тэлемот «Літаратура без межаў» злучае пісьменнікаў Гомельшчыны з літаратурамі Курскай вобласці.

І ўсё ж эпіцэнтр падзей — сталіца. У першую чаргу акцэнт зроблены на беларускіх аўтарах, якія стварылі сабе аўтарытэт, выдатна валодаючы рускім словам. Чытач знаёмы з імянамі Анатоля Аўруціна, Валянціны Паліканінай, Андрэя Скарынікіна. Дэкада рускай кнігі стала нагодай і для пасяджэння Савета таварыства дружбы «Беларусь — Расія», дзе падсумоўваюцца вынікі сумесных беларуска-расійскіх літаратурных праектаў.

Нашы госці — вядомыя расійскія літаратары. Галоўны рэдактар часопіса «Роман-газета» Юрый Казлоў, галоўны рэдактар часопіса «Москва» Уладзіслаў Арцёмаў і яго намеснік Міхаіл Папоў, рэдактар «Літаратурнай газеты» Максім Замшаў, пісьменнік-марыніст Мікалай Чаркашын. Да іх далучацца пісьменнік і літаратурны крытык Валерыя Пуставая, пісьменнік, лаўрэат літаратурных прэмій Мітрый Данілаў, Аляксей Сальнікаў, дзіцячая пісьменніца Анастасія Арлова. У кожнага з іх акрамя выступленняў на выстаўцы — сустрэчы ў школах, бібліятэках.

Паэтычны вечар пад назвай «Ты могучее, русское слово» адбыўся ў вялікай зале Дома літаратараў. І гэтае слова было шмат фарбаў і адценняў, бо гучала класіка. Нас падтрымлівае Пасольства Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь. На вечарыну былі

запрошаны юныя артысты з паэтычнага гуртка «Перасмешнік», таксама на сцэну выйшаў хор рускай дыяспары.

У Беларусі дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны сустракаюць сумесны беларуска-расійскі патрыятычны праект. Нашы расійскія калегі назвалі гэты праект «Ад Масквы да Брэста. Па дарозе славы». Сярод яго ўдзельнікаў Сяргей Маісеў, заснавальнік выдавецтва «Планета», Пётр Паўленка, генеральны дырэктар АНА «Супольнасць маскоўскіх апалчэнцаў Вялікай Айчыннай вайны». Да іх далучылася наша пісьменніца, кандыдат гістарычных навук, аўтар сцэнарыя дакументальна-публіцыстычнага цыкла «Генацід. Без права на жыццё» Наталля Голубева. Музей. Літаратура. Памяць.

Думаю, і курсанты, якія прыйдуць у Дом афіцэраў на літаратурную сустрэчу «Лейтэнантская проза», адчуваюць глыбіню твораў аб перажытым на вайне.

Прыехалі да нас і госці з Башкартастана. Візіт старшыні Саюза пісьменнікаў Башкартастана Айгіза Баймухаметава і яго намесніка Іскандэра Хасанова звязаны з іх удзелам у кніжным кірмашы, з выступленнямі ў Прэзідэнцкай бібліятэцы Беларусі, у Беларускім дзяржаўным педагагічным універсітэце імя М. Танка на дыялогавай пляцоўцы пад назвай «Гістарычная памяць як мост паміж людзьмі і краінамі». Айгіза Гізатавіча вабіць і асабістае: на Віцебшчыне ў 1943 годзе загінуў яго дзед.

Дэкада рускай кнігі — гэта добрая магчымасць для новых знаёмстваў, якія, несумненна, перарастаць у творчае сяброўства.

Алена СТЭЛЬМАХ

Шматвяковае братэрства

На XXXI Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы выдавецтва «Чатыры чвэрці» прадстаўляе наведвальнікам новыя кнігі не толькі беларускіх аўтараў, але і шэраг расійскіх пісьменнікаў. Прэзентацыі праходзяць на стэндзе «Кнігі з Расіі», асобныя — на выстаўцы беларуска-расійскіх праектаў ў Доме літаратара. А сёння прадстаўнікі выдавецтва разам з аўтарам кнігі «Канцэртмайстар» Максімам Замшавым завітаюць на сустрэчу з навуачнікамі Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

Гістарычна склалася так, што славянскія народы аб'ядноўваліся ва ўсе часы выпрабаванняў, каб супрацьстаяць ім агульным сіламі. Так адбываецца і цяпер, калі небяспека знаходзіцца так блізка ад нашага дома. Расія і Беларусь апынуліся ўцягнутымі ў вяр навязаных чалавечтву падзей, усплёскаў чужых нам амбіцый, захопніцкіх планаў. А за нашу здольнасць захоўваць уласныя пазіцыі, адстойваць нацыянальны інтарэсы вызначылі пакаранне ў выглядзе санкцый і разнастайных забарон. У гэтых умовах шматвяковае братэрства беларусаў і расіян чарговы раз паказала сваю магутнасць. Выпрацоўваючы адзіную стратэгічную лінію, аб'ядноўваюцца палітыкі, узаемадзейнічаюць эканамісты, прамыслоўцы, аграры ў вызначэнні прыярытэтаў імпартазамішчэння ўсяго неабходнага для жыццядзейнасці дзяржавы і асобнага чалавека.

Думаю, не варта даказваць, што культура — той падмурак, на якім можа чвэрда стаць любая сфера дзейнасці. Культура не толькі ствараецца чалавекам, але і стварае яго самога. А адзін з галоўных складнікаў чалавечай культуры — літаратура — выконвае функцыю вялікага мастацтва слова, таго, якое адкрывае глыбінны сэнс многіх, у тым ліку і гістарычных з'яў.

Свой лёс ёсць у кожнага слова. Іншае, надрываючы звязкі, можна выкрыкваць, але ніхто яго не пачуе. Яно згубіцца сярод такіх жа сваіх непатрэбных сабраў. Аднак ёсць іншае — хоць і вымаўленае зусім ціха, яно жыве вечно. Менавіта такімі напісаны несмяротныя радкі, якія, не адпускаючы ад сябе, вядуць па старонках хвалюючых твораў. Лёс слова, несумненна, у руках пісьменніка. Ён выпраўляе яго ў свет і нясе за яго адказнасць. Прыкладу толькі адзін прыклад. Больш за паўстагоддзя таму мы пачулі знакамітыя куняеўскія радкі, якія гучаць, быццам напісаныя як водгук на тое, што адбываецца сёння:

*Добро должно быть с кулаками,
Добро суровым быть должно,
Чтобы летела шерсть клоками
Со всех, кто лезет на добро.*

Вядома, што многія скрозь прызму таленавітых мастацкіх твораў разглядаюць сцэнарый уласнага жыцця, знаходзяць выхад са, здавалася б, бязвыхадных сітуацый. Я б назвала такія творы асаблівай «зброяй абароны» для любога чалавека. Прычым жанры могуць быць самімі рознымі — як па тыпалогіі, так і па змесце. Сярод галоўных тэм у сучасных пісьменнікаў, безумоўна, застаюцца тыя, якія хвалююць грамадзянскую супольнасць, і... тэма кахання ва ўсіх яе праявах. У якасці пацвярджэння прывяду выказванне пісьменніка Яўгенія Шышкіна: «Наша цывілізацыя рана ці позна абрынецца. Калі камусьці ўдасца пераказаць пра жыццё нашай цывілізацыі іншым істотам, то, напэўна, самае галоўнае, пра што павінны расказаць, — пра каханне! Пра каханне — нават калі

гаворка ідзе пра вайну, пра бяздомных і бізнесменаў, пра цынікаў і романтикаў, пра адданных і грэшных жанчын».

У нашай краіне цікавасць да мастацкіх твораў беларускіх пісьменнікаў ніколі не вычэрпвалася. Дзве дзяржаўныя мовы — беларуская і руская — толькі пашырылі чытацкую аўдыторыю. Гэта пацвярджае і 30-гадовы досвед працы выдавецтва «Чатыры чвэрці» ў беларускім кнігавыданні. За гэтыя гады ў ім пабачылі свет кнігі многіх выбітных пісьменнікаў — і класікаў, і сучасных. Яны выходзілі як у выглядзе манаграфіяў, так і ў рамках створаных серыяў: «Нашы духоўныя каштоўнасці», «Бібліятэка Саюза пісьменнікаў Беларусі», «Дзеці вайны», «Культурная спадчына Беларусі», «Асоба і час», «Жаночы лёс», а таксама «Дэтэктыўныя гісторыі», «Фантастыка і фэн-тэзі», «Несур'ёзна пра сур'ёзнае» і іншыя.

Сёння дзейнасць выдавецтва значна актывізавалася, у тым ліку і ў частцы звароту да творчасці прадстаўнікоў пісьменніцкай супольнасці Расіі. Час настойліва дыктуе аднаўленне і ўмацаванне былых сувязей з расійскімі аўтарамі, як ужо вядомым, так і тымі, чые імяны загучалі ў XXI стагоддзі. Недахоп інфармацыі нам даводзіцца папаўняць з дапамогай перыядычных выданняў, каталогаў бібліятэк, сустрэч на міжнародных выставах, круглых сталаў і сацыяльных сетак. У выніку вымалюваўся яшчэ адзін кірунак — сучасная проза Расіі. Вельмі цікава працаваць з многімі пісьменнікамі. Жывуць яны ў розных рэгіёнах. На нашу прапанову ўсе адгукліся добра: зычліва, мы адчувалі іх шчырае жаданне наўпрост выйсці да беларускага чытача. Гэта і спрыяла таму, што цяпер, разам з беларускімі, у арсенале выдавецтва — цэлы шэраг выдатных расійскіх аўтараў: Максім Замшаў (раман «Концэртмайстар»), Алесь Кажадуб (зборнік апавяданняў «Сезам»), Уладзіслаў Арцёмаў (раман «Пожар в коммуналке, или Обнажённая натура»), Валерыя Ліпневіч (кніга прозы «В кресле под яблоней»), Юрый Убогі (зборнік апавесцей «Молодая луна»), Міхаіл Папоў (кніга прозы «Трое неизвестных»), Анатоля Кірылін (апавесці «Белая дверь» і «Путник запоздалый»), Мікалай Чаркашын (апавесць «Переходный возраст»), Яўгеній Шышкін (апавесць пра каханне «Женское счастье»), Наталля Антонова (кніга «Сон

без пробуждения», «Разбитое сердце Лорелеи», «Рождественская сказка для взрослых»), Святлана Масолова (кніга «На останков е горевшей березы», «Пора жить»).

Нядаўня знаёмства з творами Валянціна Баюканскага з Ліпецка, аднаго з арганізатараў фестывалю ў 2024 годзе ў Беларусі «Русь і Белая Русь — адзіныя», спрыяла з'яўленню новага выдавецкага праекта — у план работы ўключана яго кніга пад назвай «Любимая из созвездия Козерога». Разнапланавая таленавітая проза расійскіх аўтараў распаўядае беларускаму чытачу, пра што думаюць і мараш людзі брацкай краіны, і нагадвае нам той час, калі мы ўсе жылі разам у краіне пад назвай СССР. Спадзяюся, што кнігі, якія выйшлі ў выдавецтве «Чатыры чвэрці», а таксама тыя, што ўключаны ў найбліжэйшыя планы, стануць укладам у працэс далейшага збліжэння культур двух народаў, бо заўсёды жыве ў нашых сэрцах вечная ісціна: дзе народ, там і праўда. Не страціць веру, перакананні, не разрываць павязі са сваімі продкамі, культурай і традыцыямі — ці гэта не галоўнае для тых, хто памятае пра роднасць у цяперашні няпростае час? Таму што «У цёмныя часы добра відаць светлых людзей». Гэта з несмяротных слоў Эрыха Марыя Рэмарка.

Ліліяна АНЦУХ

Ігар ПРАКАПОВІЧ

Зоркі дажджом асыпаюцца ў жыта —
Бездань сусвету над намі раскрыта.
Толькі шкада, мы не ўмеем чытаць
Вечнасці зорнай загадкавых літар.

Ці многа, ці мала на свеце жывееш,
Ды кубак жаданняў да дна не даў'еш.
Крумкач на бярозе прароча смяецца
З той песні, якую ты ў ішчасці пяеш.

Увечары чуў я самотны напеў:
Над соннай Айчынай ён сумна ляцеў.
Душа адгукнулася вечнай тугою
На той старажытны і велічны спеў.

Пра мінулае, мусіць, дарма шкадаваць.
Што прайшло — не вярнуць,
што ідзе — не стрымаць.
Як не можа ў рачуліцы вада паўтарыцца,
Так і нам няма сэнсу сябе паўтараць.

Нашы душы —
лостэргі празрыстых крыніц.
Свет увесь адбіваецца ў іх да драбніц.
Ды радзей там бывае блакітнае неба,
А часцей — чорны попел святых камяніц.

Дарога вядзе і знікае ў тумане.
Душа спачуванне знаходзіць у храме.
Мы самі абралі дарогу і храм —
Ды толькі ці выйдзем куды мы ў тумане?

Калі ты стаміўся ад цяжкіх дарог
І веру згубіў, і цяпла не збярэ.
Спыніся на хвілю,
падумаў пра вечнасць —
І зноў тваё сэрца наведзе Бог.

Вецер аблогі зноў гоніць кудысьці.
Што ім рабіць? Ім даводзіцца плысці.
Гэтак і мы на жыцці праплываем,
Як і аблогі кудысьці, кудысьці...

Садоўнік любоўна свой сад даглядае,
Галінку абрэжа, а плод падбірае.
Дай, Божа, жыццё не пражыць
пустазеллем,
А стаць у засеках тваіх ураджаем.

На маленькай кругленькай планеце
Мы бадземся, гуляючы, на свеце.
Мы ішчаслівыя таму, што мы жывём.
І дарослыя хоць, але ўсё-ткі — дзеці...

На шляху ў яшчэ нязнаны рай
Мы ідзем праз радасць і адчай.
Так пачварна скаліцца чужына.
Так самотна паглядае родны край.

Цяжка ісці па дарозе зямной.
Побач анёл, але д'ябал — за мной.
Нешта анёл адставаць пачынае,
Д'ябал жа крочыць паспеўнай хадою.

І ты сябе лічыш тварэння вяццом?
Ты ўсю пераладзіў планету пад дом.
Дык глянь — пахілілася нешта хацінка.
І горад — Гамора. Ці, можа, Садом...

Кудысьці ў Галактыцы сонца ляціць.
Кудысьці Галактыка наша імчыць.
А мы на Зямлі несупынна ваюем,
Хаця нараджаемся, проста каб жыць.

Па-над возерам сонца павольна ўстае,
Птушка вольная песню натхнёна пяе.
Як люблю я ў жыцці вось такія імгненні,
Калі Бог нам даброты свае раздае...

Нас падзяляе час, работа, справы.
У адпачынку — простыя забавы.

Пужае нас зямны фінал Хрыста,
Нам даспадобы лёс зямны Варавы.

Стамляе часта хроніка жыцця.
Вядома ўсё. І ўсё прайшло. Хаця
Сустрэнешся вачмі з вачмі жывымі —
І зноў плынеш на хвалях пацуцця...

Чарговая восень у вочы глядзіць,
Клубком павуціння ў наветры ляціць.
Сачу за палётам і дзякую Богу
За ішчасце ў чарговай восені жыць...

Зноўку вецер і гне, і ламае сады.
Хмары сыплюць празмерныя кроплі вады.
І ў такую пару ты ідзеш цераз слоту,
А дажджы за табой размываюць сляды.

Пакуты творчасці — ішчаслівае жыццё.
Штодня чакае творцу адкрыццё.
Каб быць ішчаслівым, трэба вельмі мала:
Душа адкрытая і ў сэрцы — пацуццё...

Усё на зямлі пакідае свой след.
Сляды тыя ў вершы збірае паэт.
Загінуць паэты — і знікнуць сляды.
Тады на ашчэпкі раскрышыцца свет.

Імгненні ішчасця — як эфір нірваны.
Жаданняў многа — час абмежаваны.
Спяшаюся зрабіць усё паспець,
А час няўмольна хрэсліць мае планы...

Віктар САБАЛЕЎСКИ

Цюльпаны пад шыльдай

Зноў адчулі мы подых вясны.
Зацвілі на падворку цюльпаны.
«Тут жыве ўдзельнік вайны...»
Шыльда ёсць, ды няма ветэрана.

Ён на гэтай васьмь лаўцы сядзеў
(Сам калісьці паставіў ля плоту)
І на вулкі маўкліва глядзеў,
На людзей, што ішлі на работу.

Дзеці ў школу спяшалі гуртом,
«Добры ранак, дзядуля!» — гукалі...
Першы майскі прагнуўся гром,
Зноў цяпла раскідаючы хвалі.

Пасля мітыngu дачкі ішлі
(Сумны мітынг — няма ветэранаў)
І на лаўцы пад шыльдай знайшлі
Букет ланцвішаў, побач — цюльпаны...

Бачу Беларусь такой

З шапкай-бусянчай бліз роднае хаты,
Валошкавым возерам каля мяжы,
Песняй матулі, што ў будні і святы
Ад родных ніў ціха ўдалеч бязжыць;

З-за паднябесся годна ўзнятымі
Гмахамі-стрэхамі мінскіх муроў,
З марамі смелымі, часам крылатымі,
Светлымі ўсмешкамі верных сяброў;
З гордымі, ішчырымі працаўнікамі,

Што росцяць хлеб,
соль з зямлі дастаюць,
Веліч краіны сваімі рукамі
Наш дабрабыт і дастатак куюць;
З чыстай душой і ішчасліва доляй,
Годнасць сваю не згубіўшы,
спакой,
З сэрцам, адкрытым для наваколя, —
Бачу цябе, Беларусь, я такой!

Рубяжэвічы

Дзяржынская бетонка
Вясёлкаю лягла,
У родную старонку
Мяне зноў прывяла.
Мінаеш поле, рэчку
І могілкі ўбаку.
І вось яно, мястэчка,
Стаіць пры балышаку.
Аўтобус івянецкі
Прысеў тут «на прыкол».
Налева — да аптэкі,
Направа — у касцёл.
Няхітрая рэклама
На вочы пападзе,
Жадаючых у крамы,
Вядома ж, прывядзе.
Няма больш тых базараў,
Дзясяткі што гадоў
Купцоў тут і тавары
Збіралі з гарадоў.
Няма таго вяселля,
Бадзёрасці ў людзей.
Хіба што ў нядзелю
Пачуеш дзе-нідзе:
Зарынае гармонік
За плотам у двары.
Не тыя гульні сёння.
Не той душы паруў.
Старую брукаванку
Пакрыў глухі асфальт,
Нібыта над цыганкай
Тут учынілі гвалт —
Квяцістыя спадніцы
Сказалі скінуць ёй,
Далі ўзамен з балыніцы
Казёжны шэры строй...
Але ўсё тыя ж хаты,
Злучыўшы рук платы,
Шарэнгай цеснаватай
Пад восенскі матуў
Тут водзяць карагоды;
Вароты «ручай»
Вядуць у двор падводу,
Мапед ці трактарок.

Бабулкі да касцёла
Спяшаюцца заўжды,
Як тыя дзеці ў школу,
Хоць сталыя гады.
Канчаецца мястэчка
Развілкаю дарог.
Налева — зноўку рэчка.
Направа — жоўты стог.
Сасоннік ля магілак,
Алецінку ражок.
Цудоўны край мой мілы,
Радзімы абразок.

Ганна АТРОШЧАНКА

Просьба

Сонейка ты дай нам, люты,
Не губляйся ў чарнаце!
У валёкі мы абуты,
След завая замяце.

Ты чаму зноў нелюдзімы?
Шэрань сееш на дварэ...
Спеў чакаем салаўіны,
Песня — у палон бярэ.

Загадай сваім заваяем:
Хай ляціць ад нас далей!
Хай вярбіна зелянее,
Будзе новы дзень святлей.

На парозе ўжо Грамніцы,
Вецер злосны яшчэ дзьме.
Будуць дожджык, навалніцы,
Усміхнёмся мы вясне.

Вечаровы час

Замятаюць дзень снягі,
За акном — жалоба.
Хай узімку імаг тугі,
Гэта — не хвароба.

Паміж клёнікаў, ялін
Вэлюм зноў сатканы.
Сонечных няма хвілін,
Вечар нам жаданы.

Месяц дзівіцца ў пакой,
Жменька кінуй зоркі.
Ціш на вуліцы, спакой,
Не чуваць гаворкі...

Вы да апошняга свайго дыхання
Ніколі не губляйце спадзявання.
Імкніцеся заўсёды толкы да святла,
Якой бы цяжкаю дарога ні была.

У кожнага ёсць сумныя хвіліны,
Калі лістота палляціць з каліны,
Няхай пануе мір сягоння ў цішыні,
Слязіну горкую чужую не віні!

Прыходзь да нас, дзянёкі, вясновы,
Прыходзь хутчэй праз белізна!
Дай сонейка і ранак новы,
Надзею падары адну.

І, каб душа была, як крэмень,
Каб радавала цішыня.
Знікалі злосць, бяда і цемень,
Шчасліваю была Зямля.

Прызнанне

Самотна зірну за акенца...
У промнях святальнага дня
Слязою напавунаецца сэрца,
На скронях даўно сівізна.

Іскліва ляціць мае вёсны,
Сцяжына пабегла далей.
Вясна ладкавала зноў кросны,
А з сонейкам жыць весялей!

Яўген ХВАЛЕЙ

Зося

На год старэйшая за Кацю, Зося расла другім дзіцем у сям'і. У яе быў яшчэ брат Міша. У шаснаццаць гадоў яго не стала. Прастудзіўся і згарэў за некалькі тыдняў. Цяпер адной Зосьцы была ўся ўвага. І прыгажосцю Зося вылучалася сярод сябровак: чарная, з мілавідным тварам, вельмікі зеленаватымі вачыма. Насіла завушніцы.

— Зоська, мне б так пажыць, як ты, хоць бы адзін дзень... — была, казала Каця, ідучы з польскай школы побач з сяброўкай. — Мне ж нават спаць няма дзе. Сплю ў бакавачы на куфры. Не кажучы ўжо пра яду і вопратку...

І Зоська жыла, як кажуць, лепш не трэба. Бацька Максім працаваў агароднікам у польскага асадніка Малішэўскага, маці Макрына шыла. Была першая швачка ў Бельках. Абшывала ці не ўсіх вясцоўцаў...

Вайна застала Зоську ў семнаццацігадовым узросце. Максіма забралі на фронт. Макрына жыла з дачкой. Да яе і цяпер хадзілі тое-сёе пашыць. Асабліва часцяком прыходзіла яўрэйка Сара са Сверхана. Аднойчы ў мястэчку немцы зрабілі аблогу на яўрэяў. Зганялі ў гэта, каб потым вывезці ў найбліжэйшы лясок над Нёманам на расстрэл. Сара з сямігадовай дачушкы Тайбачку, пацухі пра фашысцкую аблогу, уцякла ў Белькі, якія былі за пяць вёрст ад Сверхана, прыбегла да Макрыны.

— Рагуй, рагуй, даражэнькая... — залімантавала Сара. — Хапаюць нас і рады... Схавай хоць дачушку Тайбачку. На табе золата... — разважала хусцінку.

— Ды ўдваіх заставайцеся ў нас. Можна, Бог усіх засцеражае... — спачувальна адказала Макрына.

Аднак не прайшло і два дні, як у хату да Макрыны завіялі немцы з паліцамі. Нехта выдаў, што гаспадыня хавае габрэяў. Сару вывелі на двор разам з дачкой. На ўсё жыццё запамніла Зося, як Тайбачка вырвалася з рук карнікаў і пачала ўцякаць, а па ёй застрэлілі з аўтаматаў: тая перакулілася праз галаву і... заціхла. З рота яе пайшла кроў. Ашалелую Сару ўкінулі ў грузавік і павезлі ў Сверхан на расстрэл. Макрыну і Зоську выратаваў знаёмы паліцай. Маўляў, Сара сама прыйшла да Макрыны, каб нешта пашыць, ну і затрымалася...

Як потым казалі вясцоўцы, золата Сары дапамагло Макрыне і Зосі выжыць пасля вайны.

А павянае жыццё Зосі было наступным. Бацька Максім не вярнуўся з вайны, паклаў галаву недзе пад Кёнігсбергам. Затое прыйшоў з-пад Берліна халасцак Мікіта з суседніх Міцічаў. Ён адразу ж пачаў заляцацца да Зосі. Падарыў швейную машынку «Зінгер», якую ён прывёз з Германіі. Хутка яны згулялі вяселле. І адно за адным нарадзіліся сын Мішка, які называлі яго ў сям'і, і дачка Ганна — Нюрка.

Мішка і Уладзіслаў былі аднагодкі. Пайшлі разам у першы клас, і так вучыліся аж да васьмага. Сябравалі, як і іх маці, з малых гадоў. Мішка частаваў сябра пончкамі, якія пякла яго бабуля Макрына. Казалі, усё за тое ж золата яўрэйкі Сары яны куплялі мяхі

шпанічнай мукі. «Хай даруе Божа, і ты, — Сара... Трэба ж неяк жыць...» — шапталі вусны Макрыны. Мішка вучыўся дрэнна, а Уладзіслаў добра ведаў матэматыку. За тры пончыкі ён даваў Мішку спісваць задачы. Нюрка расла бойкай дзяўчынкай. Уся ў бацьку, якога за вочы называлі Люцыпарам. Вельмі ж ён чапляўся да людзей і пастрашаў іх. Можна, віна гэтаму была вайна, на якой наглядзеўся ўсяго? І сам быў некалькі разоў паранены. Мікіта быў масцеравы, сам будаваў новую хату, якую ставіў на супраць старой, праз дарогу. Здаецца, нідзе больш і не працаваў. Хіба на шабдае. Бывала, габроне дошкі і тут жа складале верхнікі пра тое, як ён ваяваў.

*Хай не хваліцца гер Гітлер,
Што ў яго ваякаў шмат.
Наша армія ударная
Дасць штыком яму пад зад.*

Мішку і Нюрку прымушаў запісваць. У выніку ў Мікіты атрымаўся цэлы шытак твораў. Ён імі хваліўся, чытаў, слібізучы па радках.

— Зося, а што, я дрэнны паэт? — звяртаўся Мікіта да жонкі.

— Ну, не Пушкін, але ж свой... — смялялася Зося.

Калі Мікіта працаваў на сябе, то Макрына і Зося — на людзей. Яны абдзеве абшывалі ледзь не ўсю ваколіцу. Зося падвучылася шыць у маці. А калі займела нямецкую машынку «Зінгер», то і зусім майстрам стала. У хуткім часе яе запрасілі ў Каралінскую школу-інтэрнат выкладаць вучням швейную справу, вучыць дзяцей шыць.

— О-го, — казала Зося пры сустрэчы з Кацяй. — Думаеш, лёгка навучыць дзяўчатак шыць? Колькі ім трэба ў розум укласці, а потым на практыцы паказаць! Бывае, закіпаюць мазгі, пакуль ім удалося...

— На тое ж ты настаўніцай стала... — адказвала Каця. — Хто думаў?

— І я не думала, а вось давялося... — мовіла Зося.

Дзеці Зосі павярасці і хутка пакінулі бацькоўскую хату. Мішка, скончыўшы васьмігодку, стаў вучыцца ў ПТВ металістаў у Мінску, Нюрка спрабавала паступіць у педінстытут, але не прайшла па конкурсу, як ёй не дапамагалі. З гэтай нагоды Мікіта-Люцыпар ледзь не здзекаваўся з тых, хто ўжо быў студэнтам.

— Што, ужо нясеш з ганорам галаву? — спыняў ён Уладзіслава, калі той прызджаў з Мінска дадому. — Сту-дэнт! Абышоў маю Нюрку? Шчэ пагла-дзім...

Але «глядзець» ужо не было на што. Нюрка, застаўшыся ў Мінску, працавала афіцыйнай у рэстаране. Там жа і спілася... Вельмі перажывала Зося за Нюрку, якой і з замужам не пашанцавала. Выйшла за такога ж п'яніцу, хутка развалася з-за дэбошу, нарадзіўшы адзіную дачушку.

Зусім іншы лёс быў у Мішкі. Ён пасля ПТВ быў прызваны ў войска. Два гады служыў у Забайкалі. Трэба сказаць, што вайсковая служба на яго падзейнічала адмоўна. Калі прыехаў у Белькі, ён выглядаў вельмі дрэнна.

— А што ты хочаш, палазь зімой у сараканяціградусны мароз у поўным абмундзіраванні па тых заснежаных сопках... Дух высыхаець... — казаў ён, падпіты, сябрам. Ішлі чуткі, што ён падхапіў радыяцыю, бо служыў у ракетных войсках. Таму жыццё не вельмі цаніў. Калі пасля ён стаў працаваць на аўтазаводе, то, прызджаючы ў родную вёску, паводзіў сябе бешчабашна. Бывала, седзячы пад бярозай з сябрамі з бутэлькай «чарніла», казаў Уладзіславу, які ніколі не ўжываў гэтага нізкага напою:

— Колькі таго жыцця, Уладзік, выпі з намі... Адразу іншым станеш...

Паспеў ён яшчэ і жаніцца, недзе ў дваццаць васьм гадоў, і нарадзіць дачушку. Толькі і змог яе пабачыць... Зося перажывала за сына моцна, а нічога не магла зрабіць...

Хмара-ведзьма

Яна ішла з боку Барысава, а я крочыў з боку Беразіно сцяжынкай праз поле з вясковай кравы. Да маёй хаты заставаўся метраў дзвесце, калі моцна зашумела на верхаліне лісце двухсотгадовай серабрыстай таполі, пасаджанай панам Мельхіёрам Ваньковічам у гонар свайго першынца Валенція, будучага знакамітага ў Еўропе мастака-рамантыка. Хутка над магутным дрэвам з'явілася яна, хмара: вялізная круглая галава з цёмна-бураватым адценнем твару, на баках, злева і справа, нібы распылалі, чорныя, як антрацыт, валасы. «Страшная баба, ведзьма, — першае, што з'явілася ў думках. — Хутчэй, хутчэй ускочыць у хату!» І я прыпусціўся бегчы. Адчыніў вяснічкі і ўбачыў, як па двары лавіна дажджу несла кавалкі шыфэру, сарвананага з хлёўчука. Грымеў гром, лёталі, як тыя пікі, па небе маланкі. Я толькі паспеў убегчы ў веранду, стаць унутры каля акеңдаў, як на маіх вачах пачала валіцца верхаліна серабрыстай таполі, на якой было буслінае гняздо. «О, ё-ёй!» — толькі вымавіў я. «Гэта ж з-за яе, бусліныкі, ды гэтай незвычайнай серабрыстай таполі я купіў тут пад лешішка дом», — ужо потым прыйшла думка.

Смерч, а гэта быў ён, бушаваў над вёскай. Ламаў дрэвы, зрываў дахі дамоў. Верхаліна серабрыстай таполі ўпала на дах суседавай хаты, праламаўшы шыфэр. А дагэтуль абарвала электраправады, яны ляжалі на зямлі. Буслінака з сучкам грывнулася на суседскія грады, стаптаўшы моркву, буракі, цыбулю.

«А ў гняздзе, напэўна, былі бусліняты, — падумаў я. — Ужо апераныя, але ляцяць яшчэ не ўмелі. Што з імі ды і з бацькамі?»

Стыхіі праз нейкі дзесятак хвілін, як прыйшла, так і пайшла. Людзі павыходзілі з хат, узрушаныя, спалоханыя. Глядзелі, што натварылася...

— Я пражыла больш як восемдзесят гадоў, а такой навальніцы не бачыла... — казала бабуля Валя сваёй суседцы Вользе. А тая ў адказ:

— Былі, былі грывоты, навальніцы, чаму ж не... Але хмару-ведзьму бачыла я ўпершыню.

— У мяне зламала дзве яблыні, — падшыло да падворка майго суседа Стася закаранелы халасцак з густой барадой, якога звалі Валера.

— А вунь глянё: у маім садзе ляжаць тры зламаныя слівы. З пладамі. Як паспеюць — жоўтыя, смачныя... — шкадаваў, ледзь не плакаў, Стась.

— А на маім двары расцапіла вішню... — казаў Андрэй, які летаваў тут, прыхаўшы з Мінску.

— Вы не бачыце: тыльны дах маёй хаты поўнацю раскрыты... — бедаваў Пеця, які наездзіма бываў у вёсцы.

Я стаюў разам з усімі, перажываў за ўчыненае смерчам, але найбольш думаў пра... буслінае гняздо. Вельмі шкада было зламанае серабрыстай таполі, таполі-рэлікта! Я амаль сем гадоў любавалася яе купчастай бела-зеленай кровай, у якой штогод чуўся клекат буслоў. І вось цяпер усяго гэтага няма...

Прайшлі суткі, пакуль людзі ачомаліся. У хатах не было святла. Запальвалі свечкі. Двары і вуліца заваленыя зламанымі дрэвамі і голлем.

Назаўтра ранічкай першым з'явіўся на вуліцы мінчук Сяргей.

— Вы, як хочаце, а я павінен залатаць дзірку ў даху на хаце... — сказаў ён вясцоўцам, якія паступова падыходзілі.

— Вядома ж, вядома, хата ў першую чаргу, бо можа пайсці дождж. Пойдем, дапаможам табе... — ужо шыбаваў у Сяргеяў двор халасцак Валера. За ім крочылі яшчэ некалькі чалавек.

І так было амаль каля кожнага падворка. «Сябры пазнаюцца ў бядзе» — гэтыя словы жылі амаль у кожным сэрцы. А я думаў, як разабраць буслінае гняздо ў суседвым агародзе? Быццам адчуваў перад Сяргеём віну. Таполя стагала на вуліцы каля майго дому. Нібыта мая. Хоць якая яна мая, яна ж — панская. Але найбольш непакоіла думка пра тое, ці ляжаць там, пад гняздом, бусліняты? Я ўвесь час пракручваў у галаву лёс маленькіх птушанят: калі смерч захапіў знянацку бездапаможных буслінят, то яны павінны былі ўпасці разам з гняздом. Бацькі, буслы, магі і ўдалець, падхопленыя крыламі стыхіі. А васьм малеча...

Разбіраць гняздо мы пачалі з суседвым унукам Максімам. Я накідаў друз віламі, а ён спрытна вывозіў тачкі са смеццем на вуліцу. Адначасова я ўсё чакаў уражлівага моманту. Калі гняздо было вывезена з градаў, я не сярпаў, выгукнуў: «А дзе ж бусліняты?!» Бо іх астанкаў не было. Падшыла баба Валя (яна была моцнай верніцай):

— Людзі, гэта была хмара — ведзьма. Мы буслінят не ўбачым. Яна знішчыла іх на нашых вачах. Гэта надобры знак, чалавечы знак бяды...

— А дзе тады іх бацькі, дарослыя буслы? — спытаў нехта з вясцоўцаў.

— А яны перад смерчам зляцелі на поплаў, на рэчку Ушу...

— Буслінят жа яны не забралі з сабою... — хтосьці даводзіў сваё.

І тады наперад выйшаў мой сусед Стась, мужчына гадоў пад шэсцьдзесят:

— Я бачыў, як у маі буслы скінулі з гнязда два яйкі. Яны ляжалі разбітыя каля старых таполяў. Што гэта значыла? А тое, што буслы працувалі бяду. Наогул, яны вельмі разумныя птушкі. Калі ім не хапае ежы, тых жабак, калі здарэцца засуха, то яны абавязкова скідаюць з гнязда хоць бы адно яйка. На гэты раз, відаць, скінулі ўсе... Выраслі бы тады бяздзетнымі ці што...

Вясцоўцы на нейкі момант прыціхлі, замаўчалі: не жаргачкі гэтая хмара-ведзьма. Яны чулі, што пад вербамі каля кравы забіла двух салдат, якія служылі ў Печач пад Бурхасавам. У гэты дзень яны дзяжурылі, каб не было пажару ў лясах — вельмі ж пякло сонца.

Я стаюў з суседзімі і думаю: «Хмара-ведзьма... Здалася б, стыхіі. Не, яна — жывая істота. Мы баімся яе, як ваўка, мядзведзя, рыся, дзіка — невядома, адкуль будзе напад і якой сілы...»

Назаўтра бусел і бусліна сідзелі на пашчанаі серабрыстай таполі, на тым зломку, дзе нядаўна было іхняе гняздо. Яны журботна клекаталі: здалося мне, што буслы прасілі Бога больш не паўтараць падобнае... Прасілі не толькі за сябе, а і за людзей: з людзьмі яны жыўць побач, і калі верыць казцы, прыносяць у кулёчку ім дзяцця. А гняздо яны абавязкова адбудуюць... Пазней вясковія хлопцы зацягнулі на камель зламаны таполі барану. На ёй і з'явіцца новая буслінака.

Вось толькі ніколі ўжо не адродзіцца рэліктавая панская серабрыстая таполя. Дрэва, якое ўвасабляла мастака Боскай міласці, прастаяла два стагоддзі. І штораніцы дакранаўся да яго, вітаўся, нібыта з самым Валенціем Ваньковічам. Зачаравана слухаў пошпарт серабрыстага лісця на падвоблачнай верхаліне, якое больш не затрапача на ветры і ў маёй душы.

«Нястомна і ўпэўнена плыць супраць плыні...»

Вершы расійскіх паэтаў

Аляксандр ПУШКІН

Да мора

Бывай, свабодная стыхія!
У раз апошні прада мной
Ты коіці хвалі незямныя,
Блішчыш ты гордаю красой.

Як сябра нуднасць нараканняў
І кліч у развітальны час,
Твой сумны шум, як заклінанне,
Я слухаю у апошні раз.

Рубеж душы маёй жаданы!
Блукаю па берагах тваіх
Я часам ціхі і туманны,
У марэх жыву толькі сваіх!

Як я любіў твае адзвы
У час вячэрні трапяткі,
І прорвы дзікі гук такі,
І наравістыя парывы!

Пакорны ветразь рыбакоў
Твае капрызы слухаць здольны,
З тваіх ён вырваўся агоў:
Узбушава ты неадольны —
Чароды тонуць караблёў.

Пакінуць не хапала ўдачы
Мне сумны бераг, як на грэх,
Захоплена, амаль што з плачам
І па хрыбтах тваіх пазначыць
Маёй паэзіі набаг.

Ты клікаў... Быў я закаваны;
Душа так рвалася мая;
І цягаю зачараваны,
Ля берагоў застаўся я.

Чаго шкада? Лёс як не кіне —
Я шлях бяспечны скіраваў?
Адзін прадмет тваёй пустыні
Маю душу бы ўкрыжаваў.

Адна скала, дзе слава гіне...
Спаткалі там халодны сон
Сваёй вялікасцю ўспаміны:
Там паміраў Напалеон.

Там ён спачыў сярод мучэнняў,
Услед за ім, як бурны шум,
Сышоў другі таксама геній,
Што ўладаром быў нашых дум.

Ён знік, аплаканы свабодай,
Пакінуў свету дзіўны дар.
Шумі, хвалюйся непагодай:
Ён быў, о мора, твой пясняр.

Твой вобраз быў на ім адзначан.
Быў духам створаны тваім:
Як ты, магутны ён і значны,
Не стрыманы, як ты, нічым.

Свет апусцеў... Куды ж кіруе,
Мяне выносіць акіяні?
Зямлю зусім лёс не шкадае;
Дабра, дзе кроплю старажуче
Адукаванасць ці тыран.

Бывай жа, мора! Не забуду
Тваёй святочнае красы
І чуць я доўга-доўга буду
Твой гул у прыцемкаў часы.

У лес, пустыні, дзе маўкліва
Знясу, табою поўны, ў даль
Твае і скалы, і залівы,
І бляск, і цень, і гоман хвалі.

Сяргей ЯСЕНІН

Ліст да маці

Ты, мая старэнкая, жывая!
Прывітанне шлю табе сваё!
Хай ніколі толккі не згасае
Невымоўнае святло тваё.

Пишуць мне, што тоіш ты трывогу
І сумуеш ціхенька на мне,
Што ты часта хадзіш на дарогу
У старым лядачым іушуне.

І табе так часта ў снім змроку
Бачыцца адно і тое ўсё ж:
Нібы ў кабаку ў час бойкі збоку
Хтосьці ў сэрца мне ўтыкае нож.

Родная, нічога! Супакойся.
Цяжкая лухта душу скрабе.
Не такі ўжо горкі я прапойца,
Каб сысці, не убачыўшы цябе.

Як раней, я ўсё такі ж пяхчотны,
Свае мары я збіраю ў ком.
Ад тугі мяцежнай і самотнай
Мне б вярнуцца ў нізенькі наш дом.

Я вярнуся, як раскіне голле
Па-вясноваму наш белы сад.
На святанні ты мяне ўжо болей
Не будзі, як восем год назад.

Не будзі таго, што ў летуценні,
Не хвалюй таго, што ў забыці —
Раннюю мне страту не ад ценю
Давялося звездаць у жыці.

І маліцца не вучы. Я з грэхам!
Больш няма дарогі мне назад.
Ты заўжды падмога мне і ўцеха,
Словам асвятляеш далягд.

Дык забудзь жа пра сваю трывогу,
Не самоцья моцна ты на мне,
Не хадзі так часта на дарогу
У старым лядачым іушуне.

* * *

Пакрысе сыходзім мы да Бога
У той край, дзе ціша, хараство.
Можа быць, і хутка мне ў дарогу,
Тленнасць дзе жывы і Бажаство.

Мілыя бярозавыя гушчы!
Ты, зямля! І вь, раўнін пясці!
Перад мноствам у той край ідучы
Мне свой сум хаваць так не з рукі.

Я любіў усё на гэтым свеце,
Што душу ператварае ў плоць.
Мір асінам, што раскінуць веціце
І ў ружовую глядзяцца вадзь.

Мноства думак я ў цішы прадумаў,
Мноства песень пра сябе я склаў.
На зямлі гаротнай і панурай
Дыхаў, жыў — тым ішчасце і спазнаў.

Цалаваў жанчын — і быў ішчаслівы,
Кветкі рваў, валяўся на траве.
Да жывога быў добразычлівы
І звяроў не біў па галаве.

Ведаю, што не цвітуць там гушчы,
Жыта тонкай шыяй не звініць.
Мо таму прад мноствам тых ідучы
І мая істота ўсё ж дрывыць.

Ведаю, што ў краі тым не будзе
Ніваў залацістых у імле.
І таму мне дарагі людзі
На зямлі жывуць, што ля мяне.

Пераклад з рускай
Зінаіды ГАСЦІЛОВІЧ

Яўтэній ПЯТРОЎ

Вяртанне ў цуд

Куты душы завіты павуцінай,
Які ўжо год гуляюць халады.
Засела ў сэрцы востраю ільдзінай:
Цяпер так будзе, мабыць, назаўжды.

Тут пуста, змрочна, ціха і спакойна,
Гніе ў канаве палае лісце.
Праходзяць міма неўзаметку войны.
Дай волю — міма пройдзе і жыццё.

Зіма, вітаю! Ну, сыходзь з парогу!
Праходзь! Прымай жа мой дазор!
Як у зацёртым ітампавым пралого,
Сыходжу за святлом далёкіх зор.

І свет замёр, нібы не мае пульса,
Жыццё як быццам знікла з гарадоў.
Ну, прывітанне! З цемры зноў вярнуўся,
З на страты кімсьці спісаных радоў.

І кружыць снег. Бягуць кудысьці людзі.
Дыханне — ўзнагароды лепш няма!
Ты помніш мары ўсе аб светлым іудзе?
Што ж, пачалося. Рады я. Зіма...

Дана КУРСКАЯ

* * *

Цвёрдую і лёгкую руку мае
сапраўдны вернік.
У маладых кожная думка вокамененная,
розум імі наліты.
Настаўнік, паслухайце.
Два вучні Ваішыя самыя верныя,
Віно разлілі, надламалі хлеб,
сіганулі ў космас адкрыты.

Прабач іх, памілуй, Настаўнік,
прасветлы сын Госпада.
Бо ўжо ўратаваў канчаткова іх душы і кроў.
Ты проста жадаў,
каб былі прынамсі апосталы,
А яны апынуліся капітанамі
касмічных ішляхоў.

Настаўнік, пакінулі ім Вы свае запаветы,
Святло віфліемскіх зор каб сагрэла
кавалак Зямлі.

Ды што ім святло,
У іх — таямніца трэцяй планеты,
Нуль сем на два іх і касмічныя караблі.

Настаўнік, справа не ў тым,
што гэта праўда ці няпраўда.
І справа не ў тым — зман ці не зман.
Праблема толькі, што Вы гадавалі
Пятра і Паўла,
А ў Вас атрымаліся Кім і Буран.

Пераклад з рускай
Рагнеда МАЛАХОЎСКАГА

Валеры ТУРГАЙ

Каб стаць пераможцам

Палкоўніку Мікалаю Фёдаравічу Іванову
А што чалавеку патрэбна,
каб стаць пераможцам?
Крывёю і потам свой ішлях араіаць
да вяршыняў.

Каб ішчырыя словы пачуць:
«Ты цяпер пераможца!»
Патрэбна нястомна і ўпэўнена плыць
супраць плыні.

Каб не пераможаным быць,
а каб стаць пераможцам,
Даводзіцца безліч разоў спатыкацца
і падаць.

Каб ішчырыя словы пачуць:
«Ты цяпер пераможца!»
Патрэбна, як зорка, зазіць усім людзям
на радасць.

Галоўная ж ісіціна: той зможа стаць
пераможцам,
Хто ў сэрцы нясе чалавечнасць
з жывымі вачыма.

Каб ішчырыя словы пачуць:
«Ты цяпер пераможца!» —
Душою гарэць трэба,
нават калі немагчыма.

З чувашкай.
Пераклад Рагнеда МАЛАХОЎСКАГА

Танзіля ДАЎЛЕТБЕРДЗІНА

* * *

Ты запрасі мяне на танец, мілы,
Няхай зайздросціць зноўку нам з табой!
Пачуці наівы ўстыхнуць з новай сілай,
Як вернемся на круг заветны свой!

Гудзе зямля ад вогненнага скоку!
Праз гулкі пляск азэрнае вады
Імкнуцца сэрцы ва ўспамін далёкі,
У твях непаўторных гады...

І, як тады, няхай па белым свеце
Нас хваля лёсу удалячыне нясе!
Няхай над намі вечна сонца свеціць
І ў небе нам належаць зоркі ўсе!

І хоць згарэла вогнішча пачуццяў,
І нас з табою ішчасце абміне,
Ды ўсё ж, маю мелодыю пачуцьшы,
Ты запрасі на танец зноў мяне!

З башкірскай.
Пераклад Генадзя АЎЛАСЕНКІ

Равіль ШАММАС

Ключы ад удачы

У ясны восенёскі дзянёк
Сказала маці мне:
«Каб быць удачлівым, сынок,
І ішчасціла табе,

Ты мову родную вучы,
Адчуй пяхчоту слоў.
Яна ад поспеху ключы,
Крыўі тваёй назоў».

Пабег я ў школу з букваром,
За парту ў класе сеў,
Старанна літары пярком
Выводзіў пакрысе.

Матулін спраўдзіўся наказ —
Стаў з мовай на крыло.
Як пераходзіў з класа ў клас,
Бярог яе цяпло.

Ляцелі птушкамі гады,
Знікалі ў небыці.
Была мне мова, сапраўды,
Памочнік у жыці.

О, мова родная, як мне
Паішчасціла з табой!
Дабро за вадаспад гучней
Цякло жывой вадой!

Але калі душы няма,
Губляецца выток —
То слова гэтае мана,
Тады яно нішто.

Што слова значыць без людзей,
Якая ў ім вага?
Калі без волі і надзей,
Калі яно слуга?

Няма чаго сказаць — маўчы!
Пусты навошта гук?
Я ж ад удач сваіх ключы
Не выпускаю з рук.

З башкірскай.
Пераклад Іны ФРАЛОВАЙ

Да 155-годдзя Аванэса Туманяна

Пачуць паэта — спазнаць народ

У жокага народа ёсць знаковыя постаці, якія ў сваёй творчасці ўвасобілі нацыянальныя асаблівасці. Іх літаратурная спадчына засталася на вякі. Яна вядомая не толькі ў межах сваёй краіны — увайшла ў духоўную спадчыну чалавецтва. Сёлета ў Арменіі адзначаецца 155-годдзе з дня нараджэння Аванэса Туманяна, прызнанага «паэтам усіх армян». Слова пра паэта скажучы ў многіх краінах свету. Да міжнароднай Zoom-канферэнцыі, арганізаванай Саюзам дзеячаў культуры Арменіі, далучылася і першы намеснік старшын Саюза пісьменнікаў Беларусі Алена Стэльмах.

— Алена Анатолеўна, чым вас асабіста прываблівае Аванэс Туманян?

— Перш за ўсё сваёй асабай. Біяграфія некаторых твораў часам не менш захапляльная, чым іх творы. Як вядома, праз старажытную Арменію праходзілі шматлікія гістарычныя шляхі, і таму гэтая зямля зведала шмат войнаў, людзі перажылі мноства пакут. Але кожны раз жыццё адраджалася, вярталіся духоўныя каштоўнасці. Якім жа дужым і сілай, і духам трэба быць народу, каб не зламацца, адолець суровыя выпрабаванні пакутастага лёсу!

Як бы пафасна гэта ні гучала, Аванэс Туманян — годны сын свайго народа.

Ён нарадзіўся ў сям’і сельскага святара — чалавека з добрым сэрцам і чыстай душой, які карыстаўся павагай усяго краю. Бацька Тэр-Тадэвас стаў для будучага пісьменніка прыкладам ва ўсім. У тым ліку і ўзорам таго, як дапамагаць людзям. А пасля Аванэс Туманян сам стаў бацькам дзесяціх дзяцей! Гісторыя сям’і ўражае многімі момантамі, звязанымі з падзеямі выбухнога XX стагоддзя.

— Пра Туманяна кажучы: аўтар для ўсіх узростаў...

— Ведаю, што дзеці ў захапленні ад яго вершаў і казак. Паэт вядзе юнага чытача па сцяжынах, поўных першага пазнання свету. Крыху паэзіі гэта свет напаяўніцтва больш выразнай прысутнасцю ў ім добра і зла, пастаяннай паміж імі барацьбой. Дзе дабро для паэта — заўсёды пераможная сіла.

Наогул, усё, створанае Аванэсам Туманянам — проза, паэзія, публіцыстыка, пісьмы, — па-свойму цікавае, арыгінальнае, напоўнена каларытнымі героямі, гоманам іх галасоў на фоне ўнікальнай прыроды Каўказа. І, безумоўна, пачуцці, перажыванні, светаадчуванне, светаразуменне — усё тое, чым жыве, хвалюецца душа. Чытаеш пра армянскіх, а ўяўляеш і сваіх літаратурных герояў — долю гаротнага хлопчыка, драму нявольніц-дзяўчыны...

— Чым блізка для вас Аванэс Туманян як творца?

— Паэт з вялікім гонарам, з захапленнем гаварыў пра сваё продкаў, бяспраўна хараброў старажытнага Лоры. Ён бачыў у іх абаронцаў Айчыны і сам гэтак жа, як яны, гарача любіў сваю радзіму.

Тэма радзімы яднае ўсіх твораў. Кожнаму грэе душу тое месца, дзе ён з’явіўся на свет. Таму і ўспрымаю апоеды

Туманяна аб старажытных насельніках Ларыйскай цясніны з душэўным хваляваннем, як і паўтараю каторы раз душэўна-пальныя легенды з маіх родных Навасад.

— У Беларусі, на ваш погляд, дастаткова прадстаўлена творчасць армянскага класіка?

— У 1969 годзе, калі адзначаўся 100-гадовы юбілей Аванэса Туманяна, у выдавецтве «Беларусь» упершыню выйшаў зборнік перакладаў яго твораў на беларускую мову. У кнігу ўвайшлі вершы, пераствораныя П. Броўкам, С. Гаўрусёвым, А. Звонакам, Ё. Лось, Г. Кляўко, М. Калачынскім, Я. Сіпаковым, Х. Жычкам, В. Шымкуком, М. Аўрамчыкам, А. Зарыцкім, У. Шахаўцом, Р. Барадуліным.

У прадмове да зборніка доктар філалагічных навук Леван Ахвядзян адзначыў: «Вось чаму мы гаворым, што сёння Туманян — прыхільнік дружбы і братэрства народаў — з прагрэсіўным чалавецтвам, з тымі, хто змагаецца за справядлівасць і мір». Справядліва, дакладна, бы ў наш час сказана.

У Прэзідэнцкай бібліятэцы Беларусі захоўваецца дзясятка розных выданняў, якія сведчаць пра павагу беларускага чытача да армянскага паэта — кнігі чытацтва. І гэта якраз той факт, які радуе.

Марыя ЛІПЕНЬ
Фота даслана аўтарам

Аванэс ТУМАНЯН

Выгнаннік я, сястрыца

Выгнаннік я, сястрыца, — з юных дзён заручаны такім накіраваннем, Іду ў краіну ценяў праз праклён. Адзін, выгнаннік.

Былыя дні, і крыўды, і вякі Нясу з сабою. Пабіўшы аб каменне ступакі, А сэрца — болем.

Кіруюся я ў бок сваёй бяды Праз рэкі, горы, Не трапяткім аленем маладым, А старцам хворым.

Гаворыш ты, што я шчаслівы тут, Зірні — заўважыш, Што мне чужы зусім няродны кут І боль мой важкі.

Анёл мой малады, адзіны сведка — Бог, Што мне не проста сярод розных выглаў Насіць таемны скарб душы з сабой І проста выжыць.

Суцешыцца сярод нялюбых сцен І памяць сцерці, Тугой напуюнішы мой дзень без змен І болем — сэрца.

Таму падранкам я бягу ў туман У іншы свет, нібы ў пустыню. Я ўсё пакінуў тут. Няўжо і там Цябе пакіну?

Нашым продкам

Услаўлю я паэтаў-спевакоў, Якія нам спявалі праз туман У мроіве сваіх цудоўных сноў Пра будучыню дарагіх армян.

Радзіма ў песнях вашых ажыла, Вялікая, пакутная, адна, І песняю патхнёнаю была, А з ёй звінела кожная струна.

Ды мроі гэтыя развееліся зноў, І сэрцы нашы плачуць кожны дзень, І знік надзеі залаты прамень, І час суровы, горкі надыйшоў.

І ліра плача. І баліць душа, І ў сэрцы песня зноў звініць тугой, І спее ў сэрцы зноў турботны шал Пра край любімы, край адвечны мой.

Жаваранкі

На гумне і смех, і грук. Жаваранкі — тут як тут. Дзюбачкамі — тук-тук-тук. Вылятаюць зноў з-пад рук. Неўпрыкмет яны з аглядкай Выкалупваюць зярняткі.

З армянскай.

Пераклад Навума ГАЛЬПЯРОВІЧА

У горах армянскіх

Нялёгка быў шлях, Паўночны наш шлях... Ды выжылі мы Сярод гора і цемры: Стагоддзямі крочым, Увесь каб зірнуць, У горах армянскіх, У горах суровых.

Скарб думаў нястомна Спрадвеку нясём, — Як мора, душою Народжаны ён. Народнай душою Ё ў іляху векавым, У горах армянскіх, У горах высокіх.

З пустыняў заўжды Нападалі на нас

Арда за ардой; Пагражалі бядой, Увесь караван Раздзіралі не раз У горах армянскіх, У горах крываваых.

І абрабаваны Быў наш караван... Разбіты, разрознены, Ён сярод скал Дарогу шукаў І ад ран паміраў У горах армянскіх, У горах тужлівых.

І вочы глядзяць На самоту зямлі, На змрочныя зоркі Удалечыні: Ці хутка нам ранак Успыхне зарой У горах армянскіх, У горах зялёных?!

Араты

Плуг, забірай! Ну, ну, валы! Дацянем мы патроху Да поўдня вунь да той скалы, — Гасподзь нам у падмогу!

Дай сілы, Божа, іх плячам!.. За глыбай згорнем глыбу! Хаастні іх, хлопца!.. Чорным дням Канца няма. Дажыць бы...

Не выйсьці да труны з даўгоў: Хоць днём працуй і ўночы; Вёў задарма малебен топ — Цяпер праклясі хоча.

Але быў доўг той немалы; Нядаўна так раскладку Задумалі... Ну, ну, валы! Дзярыце зямлю-матку!..

Даўгі плаці, сям’ю кармі, Павіннасьць то ж... А хата (Гэй, хлопца!) — дзецімі голымі Ды голадам багатая.

Плуг, забірай! Ну, ну, валы! Дацянем мы патроху Да поўдня вунь да той скалы, — Гасподзь нам у падмогу!

Прыходзяць людзі кожны дзень, Праходзяць людзі, нібы ценя. І спраў на тысячы гадоў Мы зачынаем кожны дзень.

Загасілася ў сэрцы смерць. Трон у сэрцы змясціла смерць — Ты ж смяротны, як людзі ўсе! Страх у сэрца ўсяліла смерць.

Хтосьці скажа, куды мы прыйшлі І на колькі мы часу прыйшлі? Калі ў сэрцы няма ў нас любові — Мы прапалі, дарэмна прыйшлі.

Колькі болю бачыў я, Колькі гора бачыў я! Дараваў, цяпеў, любіў, Як дабро — зло — бачыў я.

Куды ты імкнешся, сляпяя душа? За тысячай спраў ты імкнешся, душа! Але ж ці паспець мне ў тысячу месцаў З тваёй паспешнасцю лёгкай, душа?

Свабодны дзень, любові звон... Усім дабром валодаў ён. Але пакутаваў і ён, Паранены няшчасцем сам. Зрабі ж ты, злосны чалавек, Жывыя ўсе каб жыць магі, І сам жыві, у міры і згодзе На дабратворнае зямлі.

У свеце якім жа Больш у мяне дабра — У гэтым ці ў тым? Стаю паміж імі, Думаю доўга я: У гэтым ці ў тым? Сам Бог у развагах, Што ж парабіць са мной, Як яму быць? Пакінуць або прызваць? У свеце якім дабро, — У гэтым ці ў тым?

З армянскай.
Пераклад Рагнеда МАЛАХОЎСКАГА

Адказнасць за захаванне памяці

Да 31 сакавіка ў Нацыянальнай бібліятэцы (атрым 2-га паверха) можна пазнаёміцца з даволі змястоўнай выстаўкай «Мова ваеннай графікі». Экспазіцыя, прымеркаваная да 80-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, зладжана ў межах штогадовага выставачнага праекта «Гісторыя і сучаснасць кніжнай графікі» сумесна з Беларускім саюзам мастакоў, Беларускім дзяржаўным музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Нацыянальным архівам і пры садзейнічання Дэпартаменту па архівах і справядстве Міністэрства юстыцыі.

У цэнтры ўвагі — партызанская ілюстрацыя і агітацыйная, антыфашысцкая сатырычная графіка аўтарства відавочцаў трагедыі, а таксама іх нашчадкаў. Так, дэманструюцца арыгінальная графіка (туш, пяро, лінагравюра, літаграфія), акварэльныя творы, скульптура, музейныя прадметы, розныя мастацкія матэрыялы, а таксама ілюстраваныя кніжныя выданні і каталогі. Некалькі соцен экспанатаў распавядаюць гісторыю Вялікай Айчыннай вайны.

— Мы пастараліся стварыць малюнак ваеннага часу, таму ў экспазіцыі шмат агітацыйных і сатырычных плакатаў 1940-х гадоў і паэзіі, а таксама прысутнічаюць кніжныя ілюстрацыі твораў ваеннай тэматыкі і нямаля лінагравюр 1960—1980-х гадоў, якія

Фрагмент экспазіцыі.

паказваюць героя-пераможца. Прысутнічаюць замалёўкі — як партызанскія, так і франтавыя, — расказала загадчыца сектара мастацкіх выставак Нацыянальнай бібліятэкі Вікторыя Харытонава.

Шматлікія мастацкія творы, архіўныя дакументы, музейныя прадметы і разнастайныя выданні, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне, паўстаюць выразным адказам, шчырым водгукам мастакоў і пісьменнікаў на тое, што адбывалася з імі і вакол іх у гады вайны. Нягледзячы на цяжкасці і перашкоды, удзельнікі тых падзей імкнуліся выказацца пра асабістае і агульнае гора, здолелі заклікаць народ да змагання.

— Гэта іх погляд, сумленна ілюстрацыя, няхай нават пераасэнсаваная па-мастацку, праз вобразы і асацыятыўны рад. Але гэта адлюстраванне эмоцый, пачуццяў сапраўдных сведкаў, удзельнікаў тых падзей. А мы, сённяшнія пакаленне, падзяляем іх боль і няём адказнасць за захаванне памяці, — выказаўся старшыня секцыі скульптуры Беларускага саюза мастакоў Іван Арцімовіч.

Выстаўка «Мова ваеннай графікі» разбіта на некалькі раздзелаў, у якіх дэманструюцца агітацыйныя і сатырычныя плакаты ды ілюстрацыі, у тым ліку партызанскія, кнігі кішэннага фармату і маляўнічыя выданні розных перыядаў... У гэтым багатым вылучаюцца, напрыклад, арыгіналы беларускіх рукапісных кніг, часопісаў партызанскіх атрадаў і брыгад, дзённікі і запісы. Іх чыталі для ўзняцця духу з надзеяй на хуткую перамогу. А пісалі па меры магчымасці — нават у перапынках паміж баямі. Матэрыялы: шпалеры, вучнёўскія сшыткі, канцелярскія кнігі...

Нельга абйсці ўвагай і газету-плакат «Раздавім фашысцкую гадзіну» і сатырычны лісток «Партызанская дубінка», напоўненыя палітычнымі карыкатурамі, плакатамі, партрэтамі, бытавымі замалёўкамі, шаржамі, коміксамі. Натуральна, яны аб'яднаны вакол сабе вялікую колькасць беларускіх мастакоў — і прафесіяналаў, і аматараў. Так, у сатырычным савецкім выданні для партызан і насельніцтва Беларусі «Раздавім фашысцкую гадзіну» ў гады вайны друкаваліся творы беларускіх пісьменнікаў, аздобленыя малюнкамі

Арлен Кашкурэвіч «Фашысты».

Івана Ахрэмчыка, Заіра Азгура, Анатоля Волкава, Яўгена Зайцава ды іншых талентаў. А пачалася яго гісторыя з аднайменнага плаката Віталія Букатага, былога вучня 9-га класа Гомельскай чыгуначнай школы. Юнак загінуў падчас выканання баявога задання ў 1944 годзе.

На адным са стэндаў змешчаны мастацкія прылады — эцюднік, палітра і пэндзлі — радавога 3-га Беларускага фронту Яўгена Ражкова (1920—2009). Выпускнік Ленінградскага мастацкага вучылішча, усю Вялікую Айчынную вайну ён трымаў гэтыя рэчы пры сабе. У той перыяд і пасля стварыў шмат ілюстрацый. Займаўся і станковым жывапісам, пісаў партрэты савецкіх кіраўнікоў і военачальнікаў.

Найбольш прэзентабельнай з пункту гледжання экспанавання мастацкіх твораў здаецца завяршальная частка выстаўкі, дзе дэманструецца графіка Арлена Кашкурэвіча, Юрыя Зайцава, Рамана Маліноўскага, Уладзіміра Савіча, Юзафа Пучынскага, Анатоля Рыбчынскага, Людвіга Асецкага ды іншых майстроў. Іх погляд на страшныя падзеі, трагедыю чалавецтва захаваны ў прадстаўленых сюжэтах.

Яўгенія ШЫЦЬКА,
фота аўтара

Ігар Краўчанка «Дзеці вайны».

Вобразы роднага краю

Мастацкі праект «Арт-прастора ў бібліятэцы» існуе ў Брэсцкай цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя А. С. Пушкіна больш за пяць гадоў. Створаны па ініцыятыве яе дырэктара Святланы Гарадзецкай восенню 2018 года, ён заваяваў папулярнасць сярод жыхароў горада. Праект задумваўся і ствараўся для таго, каб у маладых мастакоў была магчымасць прэзентаваць свае работы. Сёння нават знакамітыя аўтары зацікаўлены ў супрацоўніцтве з гэтай творчай пляцоўкай.

Адкрыццё выставак суправаджаецца вернісажам, запрашаюцца прадстаўнікі сродкаў масавай інфармацыі. Аб папулярнасці праекта гавораць лічбы: больш за 25 фотаэкспазіцый і больш за 65 мастацкіх. Прадстаўляюцца творчыя работы, выкананыя ў розных тэхніках і жанрах. Праходзяць выстаўкі акварэлі і фігуратыўнага жывапісу, габеленаў і экслібрысаў, нацюрморту і камп'ютарнай графікі, пейзажнага жывапісу і аніمالістычнай графікі, вышыўкі крыжыкам і стужкамі.

Мастацкія паказы абнаўляюцца штомесяц. «Арт-прастора ў бібліятэцы» адкрывае гораду новыя імёны творчых людзей. Маюць магчымасць паказаць

свае творы і вядомыя мастакі. Звесткі аб аўтарах змяшчаюцца на сайце бібліятэкі на старонцы «Арт-візітоўка».

Мастакі дораць свае карціны гарадской кніжніцы. Так, залу абнавенна ўпрыгожваюць габелен Людмілы Крапіўной, графіка Юліі Пічугевай, выцінанка Святланы Аляксейчык, жывапісныя палотны Аляксея Пагожава,

Таццяны Патворавай, Алены Шпанягель ды іншыя творы.

У адкрыцці выставак часта прымаюць удзел паэты і празаікі Саюза пісьменнікаў Беларусі. Нярэдка складаюцца сапраўдныя творчыя тандэмы. Частая ўдзельніца вернісажаў — старшыня Брэсцкага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Таццяна Дзямідовіч, а яе дачка

Мілана неаднаразова выконвала перад удзельнікамі вернісажу беларускія песні. Паэтэса Таццяна Шульга напісала вершы па матывах карцін Аляксея Пагожава і Ігара Раманчука.

У лютым у «Арт-прасторы» дэманстравалася калектыўная выстаўка ўдзельнікаў заслужанага аматарскага калектыўу Рэспублікі Беларусь узорнай студыі выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва «Дэкор» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі пад кіраўніцтвам Нілы Гарчанюк. Экспазіцыя «Вобразы роднага краю» была прысвечана 85-годдзю стварэння Брэсцкай бібліятэцы і прадстаўляла работы юных мастакоў-аматараў авангарда. Цэнтральнае месца заняло пано-карта Брэсцкай вобласці. Большасць твораў дэманстравалася ўпершыню. Сярод удзельнікаў — Маргарыта Бярэзіна. На выстаўцы экспанаваліся дзве яе работы: «Ефрасіння» і «Танец «Юрочка»». Маргарыта — дачка паэтэсы Аксаны Валуі.

Праект «Арт-прастора» увесь час удасканалюецца і напаяўняецца новымі ідэямі. У сакавіку можна пазнаёміцца з сумеснай выстаўкай мастачкі-акварэлісткі Волгі Данилюк і фатографа Анатоля Люкевіча. Тэма — брэсцкія вянкі.

Ірына ФАМІНА,
фота аўтара

Цёмныя завулкі

Меладраму «Анфіса» прадставілі ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Максіма Горкага. Рэжысёр-пастаноўшчык — заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь Валянціна Еранькова. Што асабліва інтрыгуе — спектакль па п'есе Леаніда Андрэева, рускага пісьменніка, неадназначна прынятага і сваім часам, і новым. Сама біяграфія дзівака выклікае цікавасць, не кажучы ўжо пра паўзабытую п'есу аўтара «Чырвоная смежа», «Луды Іскарыёта», «Баргамота і Гараскі», «Жыцця Васілія Фівейскага»...

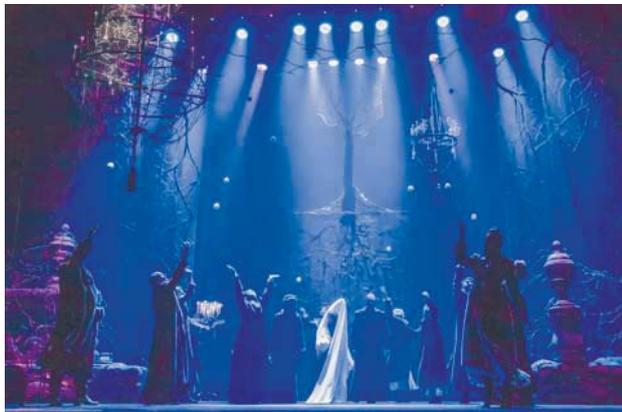
чалавека, вы знойдзеце столькі загадкавага, змрочнага і хваравітага?

Ледзь не ўсё, што хвалявала аўтара стагоддзе таму, можна знайсці і ў творы «Анфіса». А яшчэ тут напрашваюцца паралелі з біяграфіяй творцы, які аднойчы напісаў у дзёніку: «Як для адных неабходны словы, як для іншых неабходна праца або барацьба, так для мяне неабходна каханне. Як паветра, як ежа, як сон — каханне складае неабходную ўмову майго чалавечага існавання...» Быў такі эпізод: калі Леанід Андрэеў захаўся ў Аляксандру Велікагорскую, яна засведчыла, што той можа кахаць толькі ў пакутах. Калі ж яго не прымушаюць гэтага рабіць, ён не здольны на моцнае пачуццё. «Каханне = пакуты» — лейтматыў п'есы «Анфіса»... Пазней, дарэчы, Леанід Андрэеў спрабаваў заляцацца да замужняй сястры Шуры (чарговая паралель з п'есай).

У рэшце рэшт пісьменнік ажаніўся з Аляксандрай, але пасля яе смерці шукаў каханні і пакут. Адно з гэтага ён дакладна знаходзіў. Так, сюжэт п'есы «Анфіса» няхітры: тры сястры — Аляксандра (на сцэне яе ўвасабляе Вераніка Пляшкевіч), Анфіса (іграе Вольга Здзярская) і Ніна (ролю выконвае Лізавета Гаўрылава, студэнтка Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў) — шукаюць каханні ў Фёдара Іванавіча Кастамарава (Аляксандр Гіранок), які знаходзіцца ў шлюбе з Аляксандрай, што, натуральна, не гарантуе ўзаемнасці пачуццяў. Між тым атрымаўся не зусім меладрама, як заяўлена. Тут няма

знарочыстага супрацьпастаўлення добра і зла, характары герояў не пазбаўлены псіхалагічных нюансаў (а жанр патрабуе якрая выразнасці і непахіснасці амплуа), абыходзіцца амаль без істотных выпадковасцей, якія вызначаюць развіццё сюжэта (тым не менш лінія фаталізму надзвычай моцная). За сцэнамі сямейнымі, бытавымі, часта камернымі хаваецца ледзь не псіхалагічны трылер. Ніякага хэпі-энду — нават трагічны фінал прадывкаваны безвыходнасцю. А некаторыя сімвалы сведчаць пра тое, што ўсё паўтараецца, а выйсці ніяк не знаходзіцца.

Спектакль напоўнены эмоцыямі. Герой ў пэўны момант перастаюць саромецца і саміх сябе, і прагі пэўных пачуццяў. Леанід Андрэеў якрая і даследаваў тое, чаму, калі і як у душы чалавека нараджаецца зло і ці ёсць шлях назад — да святла. А што можа ўратаваць асобу? У спектаклі «Анфіса» даецца адназначны адказ — каханне. А калі чалавек не ўмее, не здольны любіць, кахаць? Фінал, здаецца, не пакідае прасторы для вольнай інтэрпрэтацыі, рашэнне, па Леаніду Андрэеву, відавочнае. Яго прытрымліваецца і рэжысёр спектакля ў НАДТ імя М. Горкага.

Справа ў тым, што Леанід Андрэеў — адзін з любімых пісьменнікаў Валянціны Ераньковай. Яшчэ ў 1990-я рэжысёр звярталася да творчасці празаіка і драматурга — паставіла па яго апавяданні «Няма прабачэння» спектакль «Скарпіён». І тады, і сёння беларускага пастаноўшчыка вабілі цікавыя дыялогі, канцэптуальная мова, загадкавасць і нават містычнасць творчасці пісьменніка Сярэбранага веку. І вось напярэдадні 75-годдзя Валянціны Ераньковай, якое яна адсвяткуе 24 красавіка, тэатр імя Максіма Горкага падтрымаў ідэю новага спектакля па п'есе «Анфіса», напісанай у 1909 годзе. Дапамагалі ў яе ажыццяўленні мастак-сцэнограф Ала Сарокіна, мастак па касцюмах Таццяна Лісавенка і кампазітар Аляксей Еранькоў. За відэакантэнт адказвала Аляксандра Мацук, асістэнтам рэжысёра выступіла Ульяна Комар.

У сваёй творчасці Леанід Андрэеў уздымаў тэмы прыроды зла і пакут, веры, жыцця і смерці, магчымасці (або немагчымасці) існавання ў свеце каханні і прыгажосці... Але сюжэты, якія выбіраў аўтар, адпуджваюць многіх. Аднак папрокі ў яго адрас гучаць галоўным чынам таму, што пазбаўляў чытача надзеі — значна грубей, чым яго сучаснікі. Зрада, самагубства, забойства — у каго яшчэ з аўтараў, якія пісалі аб душы

Унутраныя супярэчнасці герояў, якіх нібы выпрабуе вышэйшая сіла, здольны адчуць і зразумець толькі чуйныя назіральнікі. Глядач, які засяродзіцца выключна на сюжэце, толькі і зможа вымавіць: «Так і трэба ім усім, хворым згаістам». Аднак пастаноўка Валянціны Ераньковай не церпіць павярхоўнага погляду, няўважлівасці да сімвалаў, незаглыбленні ў тэкст. А гаворка ідзе пра душу чалавека, магчыма, не самая змястоўная, але неабходная. Калі побач татальная непрымальнасць людзьмі падзей, з'яў, іншых людзей, у рэшце рэшт, варта зазірнуць у глыбіню сваёй душы і пашукаць адказы на пытанні, якія здаюцца простымі.

Юўгенія ШЫЦЬКА
Фота з сайта rustheatre.by

2024 у Вялікім

Прэм'еры, міжнародныя фестывалі, супрацоўніцтва з Нікарагуа і прэзентацыя кнігі — усё гэта 91-ы сезон у Вялікім тэатры Беларусі.

У 2024 годзе на сцэне пакажуць вавальна-харэаграфічны спектакль «Патэтычны дзёнік памяці», музычна-асветніцкі праект для Камернай залы «Казкі Пушкіна» да 225-годдзя паэта, оперу П. Чайкоўскага «Яўгеній Анегін», балет С. Пракоф'ева «Папалюшка» і яго сімфанічную казку для дзяцей «Пеца і Воўк».

— Я думаю, тут нас чакае вялікая колькасць адкрыццяў сцэнічных, перш за ўсё, рэжысёрскіх, балетных, — падзялілася Кацярына Дулава, генеральны дырэктар Вялікага тэатра Беларусі, кажучы пра оперу «Яўгеній Анегін».

У гэтым годзе тэатр упершыню паўдзельнічае ў Міжнародным фестывалі «День Рымскага-Корсакава». У гонар 180-годдзя з дня нараджэння кампазітара яго творы «Царская нявеста» і «Шахеразада» прагучаць на сцэне Вялікага 16 і 17 сакавіка.

З 15 сакавіка да 7 красавіка вядучыя салісты беларускай оперы стануць гасцямі Самарскага акадэмічнага тэатра імя Д. Шаптакова на фестывалі «Славянскі дом».

А з 28 да 31 сакавіка Вялікі прыме ў сваіх сценах Санкт-Пецярбургскі дзяржаўны акадэмічны тэатр Барыса Эйфмана з балетам «Яўгеній Анегін» і харэа-

графічнай інтэрпрэтацыяй п'есы А. Чэхава «Чайка. Балетная гісторыя».

На XXXI Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы заўтра прэзентуюць кнігу «Вялікі тэатр Беларусі. Падарожжа ў часе». З 14 да 17 сакавіка жадаючыя могуць набыць выданне і азнаёміцца з гісторыяй слаўтага месца з моманту яго стварэння да сённяшняга дня.

— У кнізе разам з невялікімі каментарыямі прадстаўлена каласальная колькасць рарытэтных матэрыялаў з газет і часопісаў, нават 30-х гадоў, — адзначыла генеральны дырэктар.

Дзясятая «Балетнае лета ў Вялікім» з 2 да 9 чэрвеня наведвае Санкт-Пецярбургскі дзяржаўны акадэмічны тэатр балета імя Леаніда Якабсона. На юбелейным фестывалі пакажуць прэм'ерныя спектаклі і галаканцэрт.

А з 14 да 16 чэрвеня ў Нясвіжы традыцыйна пройдуць «Вечары Вялікага тэатра ў замку Радзівілаў». 3 дні — 10казаў, сярод якіх балет А. Адана «Жызэль», опера П. Чайкоўскага «Аланта» і камерныя канцэрты.

Акрамя таго, дзякуючы мемурандому аб двухбаковым супрацоўніцтве паміж Вялікім тэатрам Беларусі, Нацыянальным тэатрам імя Рубена Дар'е і фондам *Incanto*, у першай дэкадзе ліпеня 15 чалавек, уключаючы дырыжора, наведваюць Нікарагуа з канцэртнай праграмай.

Кацярына Дулава.

Будзе насычанай і восень. З 7 да 12 верасня балетная трупка адправіцца ў Самару на фестываль, прысвечаны Д. Шаптаковічу. А з 20 кастрычніка да 2 лістапада плануецца тур па расійскіх гарадах, сярод якіх Масква, Санкт-Пецярбург, Казань, Варонеж, Іашкар-Ала і Ніжні Ноўгарад.

— І, нарэшце, з 20 снежня да 5 студзеня аркестр і салісты Вялікага тэатра Беларусі выязджаюць у Кітайскую Народную Рэспубліку, — расказала Кацярына Дулава.

Паліна НІКАЛАЎЦІ,
фота аўтара

Фатаграфія — паміж мінулым і будучым

Фонды — гэтае самае каштоўнае, што ёсць у любым музеі свету, і, зразумела, усе музейныя супрацоўнікі актыўна і плённа працуюць дзеля іх папаўнення. Літаратурны музей Максіма Багдановіча не выключэнне, штогод у нашы фонды паступаюць рэдкія ці ўнікальныя прадметы, звязаныя з асобай пісьменніка, яго роднымі і блізкімі, сябрамі, калегамі, папярэднікамі і паслядоўнікамі. Наша задача таксама — выяўленне артэфактаў, звязаных з ушанаваннем памяці пра М. Багдановіча. Некаторыя прадметы, напрыклад, мастацкія творы, набываюцца для фондаў за кошт сродкаў, якія выдаткоўвае Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, іншыя беларускія дзяржаўныя ці прыватныя ўстановы.

Вялікую дапамогу ў зборы каштоўнасцей аказваюць сябры музея М. Багдановіча. Так, у 2023 годзе шыкоўны падарунак для Літаратурнага музея Максіма Багдановіча зрабіў яраслаўскі гісторык Дзмітрый Фёдаравіч Полазнеў. Ён для беларусаў і ў прамым, і ў пераносным сэнсе не чужы чалавек, па-першае, напалову беларус, па-другое, у 1990-я гг., будучы на пасадзе дырэктара Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея-запаведніка «Карабіха», узяў пад сваё крыло нованароджаны музей Максіма Багдановіча ў Яраслаўлі. Летам мінулага года падчас камандзіроўкі супрацоўнікаў мінскага музея пісьменніка ў горад на Волзе Д. Полазнеў перадаў у фонды ўнікальнае выданне «Фатаграфы і фатаграфічныя ателье Яраслаўскага краю (другая палова XIX — першая палова XX стст.)». Укладальнікі — Канстанцін Касцючэнка і Сяргей Ніканаў — добра вядомыя ў рэгіёне спецыялісты ў галіне гісторыі фатаграфіі. Двухтомны даведнік выдадзены ў Яраслаўлі ў 2019 годзе выдавецкім бюро «ВНД», невялікім накладам, пры фінансавай падтрымцы Ільі Смоліна.

архітэктурныя і мастацкія музеі-запаведнікі Яраслаўля, Рыбінска, Радова, Пераслаўля-Залескага, Яраслаўскі мастацкі музей, Любімскі гісторыка-краязнаўчы музей, гісторыка-культурны комплекс «Вятское». З замежных устаноў удзел прыняў Літаратурны музей Максіма Багдановіча, філіял Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры (Мінск, Беларусь), але пра гэта крыху ніжэй.

Першы том даведніка прысвечаны фатаграфіям, якія дзейнічалі непасрэдна ў Яраслаўлі і Яраслаўскім павеце. Другі, адпаведна, распавядае пра фотасправу ў іншых паветах Яраслаўскай губерні, а таксама Пераслаўскім павеце ўдзельнага губерні. Ва ўступным слове ўкладальнікі выдання звярнуліся да гісторыі фатаграфічнай справы ў свеце, падрабязна спыніліся на дзейнасці мясцовых майстраў святлапісу. Шмат інфармацыі выяўлена імі ў Дзяржаўным архіве Яраслаўскай вобласці, дзе захоўваюцца дакументальныя сведчання дзейнасці фатаграфу. Другім кірункам працы стаў пошук звестак у гістарычных і літаратурных крыніцах, перыядычным друку другой паловы XIX стагоддзя,

пошуку інфармацыі пра кожнага з іх. Дзецца кароткая біяграфія майстра, а таксама звесткі пра фотаатэль, якім ён кіраваў ці дзе працаваў, у якасці ілюстрацый — адна ці некалькі найбольш адметных фатаграфій. Указваецца прозвішча фатаграфа ці назва ателье, пры магчымасці даты, імёны асоб на здымках, дадаецца іх кароткая біяграфія. Падрыхтоўка яраслаўскага даведніка шырока асвятлялася ў сродках масавай інфармацыі і сацыяльных сетках, што прыцягнула ўвагу супрацоўнікаў музея Максіма Багдановіча. У нашых музейных фондах захоўваецца шмат яраслаўскіх фотаздымкаў, сабраных на пачатку 1990-х падчас краязнаўчых экспедыцый па Яраслаўскім краі, а таксама перададзеных нашчадкамі родных паэта. Мы звязаліся з укладальнікамі выдання і прапанавалі ўключыць у яго фотаздымкі з фондаў беларускага музея. Наша ініцыятыва была падтрыманая. Для яраслаўцаў было надзвычай важным, што мясцовыя фатаграфы зафіксавалі, так бы мовіць, знакамітых асоб. Хаця, зразумела, на момант здымак гімназіста Максіма Багдановіча ў 1909 ці ў 1911 годзе мала хто мог бы ацаніць маштаб асобы пісьменніка ці ўявіць яго ролю ў гісторыі беларускай літаратуры.

Для выдання «Фатаграфы і фатаграфічныя ателье Яраслаўскага краю» з фондаў былі адабраны пяць музейных прадметаў, у тым ліку дзве вiзiтныя фатаграфіі з ателье П. І. Іваніцкага. На фота — гімназіст Максім Адамавіч Багдановіч і яго малодшы брат, таксама гімназіст, Леў Адамавіч Багдановіч. Здымкі датуюцца 1909 годам, паказаны іх адваротныя бакі. На адвароце фота Льва — запісы, зробленыя, верагодна, Нінай Барысаўнай Ватацы. Даследчыца атрымала каштоўны падарунак ад нашчадкаў і падрыхтавала нататку «З сямейнага альбома Багдановічаў», якая была апублікавана ў часопісе «Беларусь», № 8, 1965 год. У якасці адной з ілюстрацый — фотаздымак Льва Багдановіча, абрэзаны, як і напісана на адвароце чырвоным алоўкам — «Оставить 3/5». Надзвычай каштоўным з'яўляецца фатаграфія Максіма Багдановіча, бо на яе адвароце аўтограф паэта — верш «Я нядужны, бязскрыдлы паэт...» і дата — 3 лютага 1910 года. У фатаграфічным даведніку пададзены адваротны бок здымка — партрэта М. Багдановіча, асобна прыведзены верш на беларускай мове і яго пераклад на рускую мову П. А. Сямёніна.

Таксама ў выданне ўключаны два фотаздымкі з архіва зводнага брата паэта Мікалая Адамавіча Багдановіча. На адным з іх бацькі яго жонкі Веры Іванаўны Бялянінай, здымак зроблены ў ателье «Французская фатаграфія», да туюцца канцом XIX стагоддзя, на другім — маці Веры Бялянінай, фатаграфія зроблена ў ателье Мікалая Фёдаравіча Ісерсона, 1890-я гг. Не менш цікавая апошняя фатаграфія з фондаў музея М. Багдановіча, уключаная ў яраслаўскі даведнік, — на ім Юрыі Мікалаевіч Флаксерман. Здымак аступіў у фонды музея ў 1989 годзе, асабіста ад Флаксермана. У дакументах занатавана,

што ён часам замяняў яраслаўскага фатаграфа Пракопія Іваніцкага. Дарэчы, па фондавых звестках і сястра Флаксермана працавала лабаранткай у ателье Іваніцкага, а сам ён меў надзвычай багатую і цікавую біяграфію. Сапраўднае імя — Веніямін Абрамавіч, нарадзіўся ў 1895 годзе ў сяле Вялікім Яраслаўскай губерні. На пачатку XX стагоддзя працаваў памочнікам фатаграфа, потым займаўся рэвалюцыйнай і палітычнай дзейнасцю. Кандыдат тэхнічных навук, асуджаны на вялікія тэрміны. Пакаранне адбываў на Калыме і ў Краснаярскім краі. Рэабілітаваны ў 1955 годзе, памёр у Маскве ў 1995 годзе.

У выданні, што ўбачыла свет у Яраслаўлі, былі сюрпрызы для супрацоўнікаў Літаратурнага музея Максіма Багдановіча. На адным са здымкаў заўважылі мы стрычную сястру паэта

● Літэратурныя фатаграфы на аснове П. І. Іваніцкага. ААМБМ. КТІ 006487. Часны 1909 года

● Літэратурныя фатаграфы на аснове П. І. Іваніцкага. ААМБМ. КТІ 006487. Часны 1909 года

Выданне «Фатаграфы і фатаграфічныя ателье Яраслаўскага краю» можна назваць сапраўдным летапісам яраслаўскай фатаграфіі. У рабоце над выданнем прымалі ўдзел шматлікія ўстановы, якія займаюцца захаваннем гістарычнай памяці, — музеі і архівы, а таксама прыватныя асобы — калекцыянеры, прафесійныя фатаграфы і аматары. Сярод дзяржаўных устаноў культуры — гісторыка-

сучасных навуковых публікацыях. Падчас работы над выданнем удалося вярнуць у Яраслаўль рэдкія здымкі, што, як пішуць укладальнікі, «пераўтварыла працаёмкае даследаванне ў хваляючы пошук працэс, які ўвянчаўся адкрыццём малавядомых фактаў яраслаўскай гісторыі і публікацыяй унікальных выяў».

Прозвішчы фатаграфу падаюцца па алфавіце, што значна спрашчае працэс

па лініі маці — Ганну Кіпрыянаўну Валасовіч. У 1915 годзе, падчас Першай сусветнай вайны, разам з сям'ёй яна эвакуіравалася з Мінска ў Яраслаўль, вучылася ў мясцовай жаночай гімназіі, на здымку — у гімназічнай форме. Прыемна здзівіў яшчэ адзін здымак, на якім у групе людзей сядзіць бацька паэта — Адам Ягоравіч Багдановіч. Фатаграфія мае штэмпель ателье «Мініяцюр» Якава Сурыца, датуюцца 1923 годам. На фота, акрамя А. Багдановіча, — яраслаўскія дактары Лазар Самуілавіч Ландау, Іосіф Лазаравіч Страшун і жонка апошняга Ева Маркаўна Страшун. Вельмі цешыць тое, што здымак цяпер прэзентуецца ў экспазіцыі Дома-музея Максіма Багдановіча ў Яраслаўлі.

Амерыканскі фатаграф Салі Ман неяк заўважыла, што «фатаграфіі — гэта адчыненыя дзверы ў мінулае, але яны дазваляюць зазірнуць у будучыню». Прапануем разам з намі яшчэ раз перагарнуць старонку даведніка «Фатаграфы і фатаграфічныя ателье Яраслаўскага краю», каб паглядзець на вядомыя і невядомыя здымкі Багдановічаў, вялікая частка з якіх якіх прайшла ў старажытным прыгожым горадзе на Волзе. Супрацоўнікі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча выказваюць шчырыя словы ўдзячнасці ўсім датычным да выдання, а асабліва — Дзмітрыю Фёдаравічу Полазневу за падарунак для музея.

Ірына МЫШКАВЕЦ

Ёсць кантакт

Лідская гарадская бібліятэка № 4 выкарыстоўвае інавацыйныя формы работы ў правядзенні сумесных мерапрыемстваў з устаноўмі культуры і іншымі сацыяльна значымі ўстановамі.

Як апору сваёй асветніцкай і адукацыйнай дзейнасці бібліятэка заўсёды разглядае школу. Філіял супрацоўнічае амаль з усімі школамі горада, асабліва цеснае ўзаемадзеянне ажыццяўляецца з сярэдняй школай № 11. Традыцыйна ў летні перыяд праводзяцца мерапрыемствы для розных катэгорый школьнікаў. Заўсёды рады супрацоўніцтву з дзіцячымі садамі.

Філіял працуе па мэтавай праграме «Духоўнасць і книга». На яго базе дзейнічае епархіяльная бібліятэка Свята-Міхайлаўскага кафедральнага сабора Ліды. Некалькі гадоў існуе праслаўны клуб «Нядзельныя сустрэчы». На пасаджэннях удзельнікі маюць магчымасць не толькі больш даведацца аб праваслаўі, але і задаць пытанні, абмеркаваць актуальныя тэмы з духоўнікамі клуба і яго стваральнікам сакратаром Лідскай епархіі протаіерэем Максімам Цыгелем.

Для людзей з абмежаванымі магчымасцямі, а таксама чытачоў і карыстальнікаў сталага ўзросту ў чытальнай зале рэгулярна ладзяцца сустрэчы, арганізуюцца музычныя вечарыны, чаяванні, канцэрты. Гэтая работа праводзіцца сумесна з аддзяленнем сацыяльнай рэабілітацыі, аблітацыі інвалідаў Лідскага раённага тэрытарыяльнага цэнтру сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва, а таксама з грамадскім аб'яднаннем «Беларускае таварыства інвалідаў па зроку». Для адпаведнай групы насельніцтва ў бібліятэцы ёсць спецыяльны фонд літаратуры (кнігі са шрыфтам Брайля, аўдыёкніжкі).

У 2024 годзе гэты напрамак супрацоўніцтва, назапашаны вопыт і запатрабаванасць паслуг прывялі да стварэння сацыяльнага праекта «Мир — один на всех!» (сумесна з аддзяленнем сацыяльнай рэабілітацыі, аблітацыі інвалідаў ДУ «ЛРТЦСАН»). Ініцыятыва дапаможа вырашыць праблему сацыяльнай адпарты і рэабілітацыі інвалідаў Лідскага раёна, павысіць запатрабаванасць паслуг філіяла, а таксама дазволіць забяспечыць людзям з інваліднасцю роўныя магчымасці ў атрыманні інфармацыі і адкрыцці новых шляхоў інтэлектуальнага развіцця.

Між іншым, наладжана супрацоўніцтва з РАУС, МНС, натарыяльнай канторай № 2 Лідскага раёна, Лідскім занальным цэнтрам гігіены і эпідэміялогіі. Добрым партнёрам бібліятэкі шмат гадоў з'яўляецца Лідская дзіцячая музычная школа мастацтваў (аддзяленне «Гітара»), выкладчыкі якой дапамагаюць у арганізацыі і правядзенні масавых мерапрыемстваў.

Да Міжнароднага дня пажылых людзей у Лідскай гарадской бібліятэцы № 4 была падрыхтавана канцэртная праграма «Мудрасць жыцця — маладосць душы». Падчас імпрэзы выступілі наведвальнікі аддзялення сацыяльнай рэабілітацыі, аблітацыі інвалідаў цэнтру сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва. Пажылыя людзі актыўна ўдзельнічалі ў віктарынах і конкурсах-загадках, успаміналі маладосць і з задавальненнем падхлупілі знаёмыя песні. Свае віншаванні падрыхтавалі і выкладчыкі дзіцячай музычнай школы мастацтваў.

Да Дня бібліятэк Беларусі чытачы філіяла і проста прахожыя мелі магчымасць прагуляцца па імправізаваным «бібліятэчным бульвары» каля кніжніцы і прыняць удзел у забаўляльнай праграме «Твая вялікасць — бібліятэка».

Бібліятэкары ўпэўнены, што кантакт з іншымі ўстановамі будзе плённы. Як кажавае вопыт, ад гэтага выйграюць усе.

**Любоў ЦЭСЛК,
загадчык філіяла «Лідская гарадская бібліятэка № 4»
Фота даслана аўтарам**

МЛЫН НАВІН

У Мінскай абласной бібліятэцы імя Пушкіна прайшоў Міжнародны навукова-практычны семінар «Бібліятэка як сацыяльна-культурны інстытут грамадства». Абмяркоўваліся пытанні развіцця дзіцячай бібліятэчнай прасторы, рэалізацыі праектаў, прысвечаных знымым літаратарам, арганізацыі выставачнай дзейнасці, папулярызачыі сямейнага чытання, заахвочвання чытачоў да сацыякультурнай дзейнасці і наведвання бібліятэк. Загадчыца аддзела бібліятэчна-наўсцтва Таццяна Лаўрык распавяла пра ажыццяўленне ў 2022—2023 гадах праекта «Письменники родного края» сумесна з Беларускам дзяржаўным архівам-музеем літаратуры і мастацтва, Саюзам пісьменнікаў Беларусі, выдавецтвам «Мастацкая літаратура», Тэатрам юнага глядача, газетамі «ЛіМ» і «Звязда». Даследчыца паведала пра стварэнне віртуальнага музея М. Багдановіча на базе Мінскай абласной бібліятэкі, адкрыццё віртуальнага музея В. Віткі ў Слуцкай раённай бібліятэцы, віртуальнага музея Яэпа Пушчы на сайце www.planetabelarus.by.

Эла ДЗВІНСКАЯ

Кніжніцы Кіраўскага раёна падрыхтавалі шэраг мерапрыемстваў да 155-годдзя Ядвігіна Ш. «Беларускі праякты» — пад такой назвай у Барчыцкай сельскай бібліятэцы-клубе прайшла гадзіна пісьменніка. Прысутныя пазнаёміліся з цікавымі фактамі з жыцця земляка. У філіяле «Стайкаўская сельская бібліятэка» была арганізавана літаратурная гадзіна «Родапачынальнік беларускай мастацкай прозы — Ядвігін Ш.». Увагу вынілі на рамане «Золата», які стаіць каля вытокаў псіхалагічнай прозы. Чытачоў Паўлавіцкай сельскай бібліятэкі запрасілі на літаратурную гадзіну «Жыццё як творчасць», падчас якой звярнулі ўвагу на першы твор аўтара. У Жыліцкай сельскай бібліятэцы прайшла медыя-гадзіна «Піанер беларускай прозы». Гутарка ішла пра студэнцкія гады, забастоўкі і рэвалюцыйны выступленні Ядвігіна Ш. Філіяла «Чыгірынская сельская бібліятэка» было падрыхтавана чытанне твораў аўтара, увазе ўдзельнікаў прадстаўлена святочная выстаўка, арганізавана літаратурная візітоўка «Знаёмся: Ядвігін Ш.». Чытачы пацулі пра пачатковую адукацыю маленькага Антона. Кіраўская цэнтральная бібліятэка правяла раённы конкурс «Вобразы Ядвігіна Ш.», які прайшоў сярод дзецей і дарослых. Наминацыі творчага спаборніцтва — «Чытаем Ядвігіна Ш.», «Фотаработа ў фармаце «Буклук», «Скетчлук «Ядвігін Ш.», «Раман «Золата». У апошняй пранаявоўвалася працягнуць незакончаны аўтарам твор.

Наталія ХЛАПКОВА

з пошты «ЛіМа»

Даведнік патрэбен!

Час ад часу дайшо чуткі — ад знаёмых, сяброў на перапісцы — пра тое, што ў розных мясцінах краіны закрываюцца бібліятэкі. З'ява, калі гаварыць пра вёску, зразумелая. Меншай становіцца колькасць жыхароў... Праўда, ёсць і іншыя прычыны: аб'яднанне, скарачэнне штатаў і г. д. Але я зусім не пра гэта.

Мне здаецца, што паціху выцяняецца бібліятэчная культура. Аб'ектыўна ці не — гэта ўжо іншая справа. «ЛіМ» — адно з многіх выданняў, дзе пра бібліятэчную працу расказваецца даволі падрабязна.

Сярод маіх старых кніг ёсць выпадковы набытак — «Библиотеки Белоруссии. Путеводитель». Укладальнік — Зоя Антонаўна Сядя. Кніга выйшла ў Мінску ў 1973 годзе. Падрыхтавана выданне Дзяржаўнай бібліятэкай БССР імя У. І. Леніна, аддзелам даведачна-бібліяграфічнай і інфармацыйнай работы. Тыраж — 5000 экзэмпляраў.

У зборніку дадзены мінімальныя звесткі пра бібліятэкі рэспублікі ўсіх сістэм і ведамстваў: універсальныя, рэспубліканскія і абласныя, галіновыя навуковыя, бібліятэкі навукова-даследчыцкіх устаноў, ВДУ, масавыя бібліятэкі Міністэрства культуры БССР, прафсаюзнаыя (з фондам не менш 10 000 экзэмпляраў) і іншыя.

З прадмовы да выдання можам даведацца, што на той час, шэсцьдзесят гадоў назад, у рэспубліцы

было 20 358 бібліятэк усіх сістэм і ведамстваў з агульным кніжным фондам 125 мільёнаў тамоў. Заўважана ў прадмове: «Архывавацца ў такой колькасці бібліятэк без спецыяльнага даведніка цяжка. Патрэба ў ім адчуваецца даўно. Спраўдны даведнік выдаецца ў рэспубліцы ўпершыню. Мэта яго — пазнаёміць шырокія колы чытачоў і бібліятэчных работнікаў з найбуйнейшымі бібліятэкамі рэспублікі, іх кніжнымі фондамі, даведачна — бібліяграфічным апаратам; садзейнічаць каардынацыі і каапераванню работ бібліятэк, развіццю кнігаабмену і міжбібліятэчнага абанемента».

У даведнік не ўключаны сельскія, прыклубныя, школьныя бібліятэкі і бібліятэкі сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў.

Зразумела, што болей падрабязна падаюцца звесткі пра Дзяржаў-

ную ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга бібліятэку БССР імя У. І. Леніна. На той час у яе фондах было 5 мільёнаў 117 тысяч 516 уліковых адзінак (сярод іх на рускай мове — 2 мільёны 790 тысяч 723). У фондзе — і рукапісы, напрыклад, Якуба Коласа, Змітрака Бядулі, Цішка Гартнага і іншых пісьменнікаў. Вылучаны звесткі пра інфармацыйна-бібліяграфічную работу.

У дачыненні да бібліятэк змешчана інфармацыя пра даты іх заснавання. І нават цяпер цікава даведацца, што Мінская абласная бібліятэка імя А. С. Пушкіна заснавана ў 1900 годзе, а Гродзенская абласная — у 1830-м... Цікавая статыстыка па Гродзенскай абласной кніжніцы: агульны фонд — 296 226 назваў, з іх на рускай мове — 203 306, на беларускай — 8900.

Вось бы мець такі даведнік сёння... З інфармацыяй пра стан бібліятэк, іх колькасць, іх адрасы, іх фонды. На маю думку, такія звесткі шмат у чым будуць карысныя не толькі бібліятэкарам і бібліяграфам, але і журналістам, пісьменнікам, настаўнікам, вучоным...

Веру, што бібліятэкі з фондамі папяровых кніг не знікнуць і ў XXI стагоддзі. Хаця б таму, што толькі праз кнігі, надрукаваныя і сто, і болей гадоў назад, чалавецтва здольна перадаць багацце сабранай інфармацыі, подых жыцця нашых папярэднікаў.

**Валерый ПАНАСЮК,
г. п. Карэлічы,
Гродзенская вобласць**

Бібліятэкі Горацкай раённай бібліятэчнай сеткі падрыхтавалі мерапрыемствы і выстаўкі, прысвечаныя Дню юнага героя-антыфашыста. З кнігамі і краязнаўчымі матэрыяламі, прадстаўленымі на тэматычнай выстаўцы «Дзяцінства, апаленае вайной» змалі пазнаёміцца наведвальнікі аддзела па абслугоўванні дзіцячага чытача цэнтральнай бібліятэкі імя Максіма Гарэцкага. Бібліятэкары таксама падрыхтавалі гадзіну памяці «Дзеці вайны. Помнім іх» для вучняў 8 класа сярэдняй школы № 2 г. Горкі. Асаблівую ўвагу спецыялісты надалі юным героям Вялікай Айчыннай вайны Горацкага раёна. У гады вайны там дзейнічала некалькі партызанскіх атрадаў і брыгад. У іх складзе ваявалі юныя мсціўцы, якія былі бясстрашнымі разведчыкамі: распаўсюджвалі лістоўкі, збіралі медыкаменты і зброю, былі надзейнымі сувязнымі. Сярод іх — Жэня Вараб'ёў (в. Рэкатка), Люда Фомчанка (в. Рэкатка), Таісія Фомчанка (в. Рэкатка), Феця Шыцкіца (в. Паленка), Валодзя Васільеў (в. Паленка), Коля Васільеў (в. Паленка), Андрэй Ісакаў (в. Паленка), Федзя Чэрнікаў (в. Сава), Федзя Шахненка (в. Сава). Гонар, настаяліваць, чуласць не прыходзяць самі па сабе. Гэты і іншыя якасці неабходна этэтанакіравана і штодня выхоўваць у дзецяў, не толькі праз школьныя і бібліятэчныя мерапрыемствы, а перш за ўсё ў сям'і.

Вольга МАКСИМОВА

Збор, захаванне, апрацоўка і папулярызачыя краязнаўчых матэрыялаў — асноўны напрамак дзейнасці бібліятэкі аграгарадка Маслак Горацкага раёна. Сёння важна зрабіць іх даступнымі для яе мага большай колькасці карыстальнікаў. Так, створана поўна-тэставая база даных «Маслак: мой адзіны, самы любімы аграгарадок, каторы — існасць». Яна прадстаўлена на сайце Горацкай раённай бібліятэчнай сеткі і складаецца з некалькіх раздзелаў: «Гісторыя», «Прырода», «Сельскі Савет», «Эканоміка краю», «Ахова здароўя», «Асвета», «Культурна-асветніцкія ўстановы», «Людзі вёскі», «Славутыя землі», «Нашы арэнаносцы», «Фотагалерэя». База ўтрымлівае звесткі аб гістарычных падзеях, знакамітых ураджэнцах і памятных мясцінах вёскі Маслак. Храналагічны перыяд — з XIX стагоддзя да цяперашняга часу.

Валянціна ДЗЯНІСАВА

Вопыт і прэстыж

Экспазіцыя «Родныя крыніцы» — гэта 97 работ студэнтаў дзённай і завочнай форм навучання кафедры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва факультэта мастацкай культуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Творы дэманструюцца ў галерэі «З'ява» Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя І. Х. Каладзева.

На працягу многіх гадоў адзел галерэйна-выставачнай дзейнасці бібліятэкі паспяхова супрацоўнічае з творчымі ўстановамі адукацыі нашай краіны. Выдатна, што ў спісе сяброўскага супрацоўніцтва значыцца цяпер і Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў. Майстар вытворчага навучання, магістр мастацтвазнаўства, выкладчык кафедры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва факультэта мастацкай культуры дадзенай вышэйшай навучальнай установы Наталля Лінькова прывезла выстаўку ў Барысаў.

Напаўненне «Родных крыніц» простае і ў той жа час зразумелае кожнаму, хто быў і застаецца звязаны з гэтай ВНУ, хто сочыць за творчымі поспехамі яе педагогаў і выпускнікоў, хто блізка да гістарычнай памяці ў прасторы мастацтва.

Між іншым, кожны выпускнік і педагог выйшаў са студэнцкага асяроддзя, дзе адораныя ўмела ўзрошчваюцца мэтрамі і становяцца талентамі. Сёння творы маладых талентаў — студэнтаў кафедры дэкаратыўна-

прыкладнага мастацтва, а таксама кітайскай студэнтаў і магістрантаў — экспануюцца ў выставачнай прасторы бібліятэкі Каладзева. Іх можа паглядзець і ацаніць любы ахвотны індывідуальна і ў складзе групы. Канцэпцыя выстаўкі адлюстроўвае прыярытэты напрамак развіцця кафедры, а менавіта сучаснае дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва Беларусі на аснове традыцый народнай творчасці. У экспазіцыі вы ўбачыце розныя віды тэхнік ДПМ — ткацтва, кераміку, батык, вышыўку, габелен, роспіс па тканіне, разьбу па дрэве, аплікацыю саломкай, саломаліценне і іншыя.

Падчас адкрыцця праекта ў галерэі «З'ява» сабраліся прадстаўнікі ўніверсітэта, педагогі і навучэнцы дзіцячай мастацкай школы імя А. А. Анікейчыка г. Барысава, супрацоўнікі і чытачы цэнтральнай бібліятэкі.

Мастацтвазнаўца аддзела галерэйна-выставачнай дзейнасці Анжэла Кудаква падзялілася ўспамінамі аб студэнцкіх гадах і магчымасцях, гэтага перыяду жыцця. Прадставіла Наталлю Лінькову — цудоўнага майстра і вопытнага выкладчыка ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Наталля Аляксандраўна расказала пра выстаўку, запрасіла будучых абітурыентаў на дзень адчыненых дзвярэй БДУКМ, прэзентавала буклеты з інфармацыяй пра ўсе кафедры факультэта ўніверсітэта.

— У мінулым годзе кафедра дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва факультэта мастацкай культуры адзначыла 30-годдзе. У нас вучацца студэнты па спецыяльнасцях «Дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва. Рэстаўрацыя вырабаў» і «Дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва. Этнадызайн і народныя рамёствы». Большая частка прадстаўленых на выстаўцы работ — дыпломныя і курсавыя работы, навучальныя работы (керамічныя галеркі) студэнтаў першага курса, — дала яна і падзякавала калектыву бібліятэкі.

Наталля Лінькова ўручыла бібліятэцы і мастацкай школе падарункі — дэкаратыўныя пано. Яны ўпрыгожаць памяшканні ўстановы.

Кампетэнтнае меркаванне аб выстаўцы і пераёмнасці традыцый творчых навучальных устаноў выказаў дырэктар дзіцячай мастацкай школы імя А. А. Анікейчыка г. Барысава Сцяпан Клімчук:

— Стала традыцыяй прадстаўляць творчыя навучальныя ўстановы ў галерэях бібліятэкі Барысава. У нашай школе працуе шмат выпускнікоў ўніверсітэта

Анастасія Люцько са сваімі навучэнцамі.

культуры і мастацтваў. Яны — нашы вядучыя спецыялісты, як і ў іншых, падобных нашай навучальнай установе, школах і студыях. Гэтага плекда прафесіяналаў у трэндзе. Дзякуючы прафрыентацыйнай рабоце навучэнцы знаёмяцца з профілямі творчых ВНУ, а сёння з вялікай цікавасцю прышлі на адкрыццё «Родных крыніц».

Слова мела і выкладчык дзіцячай мастацкай школы імя А. А. Анікейчыка г. Барысава Анастасія Люцько. Яна звярнула ўвагу будучых абітурыентаў на папулярнасць мастацкіх праектаў студэнтаў і майстроў БДУКМ у Беларусі і за яе межамі.

Свята адкрыцця выстаўкі ўпрыгожылі душэўныя кампазіцыі ў выкананні музыкантаў Старабарысаўскай дзіцячай школы мастацтваў.

Спадзяёмся, што супрацоўніцтва бібліятэкі Каладзева і ўніверсітэта культуры і мастацтваў атрымае працяг у іншых праектах.

**Алена БРЫЦКАЯ
Фота Эль ГАЛЬКО**

віншум!

65-гадовы юбілей адзначае вядомы паэт, перакладчык, дзіцячы пісьменнік Уладзімір МАЗГО.

Аўтар многіх кніг для дарослых і дзяцей, лаўрэат шэрагу літаратурных прэмій, Уладзімір Мінавіч добра вядомы прыхільнікам высокага мастацкага слова, асабліва як паэт-песеннік. Песні на яго словы, напісаныя вядомымі кампазітарамі выконваліся і выконваюцца славянскімі спевакамі, сярод якіх Якаў Навуменка, Анатоль Ярмаленка, Алег Елісееў і іншыя. Запатрабавана яго творчасць і юнымі чытачамі. За адметны ўклад у развіццё літаратуры і грамадскую дзейнасць У. М. Мазго ўзнагароджаны медалём Францыска Скарыны.

Жадаем паважанаму творцу, намесніку старшын Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Уладзіміру Мінавічу Мазго моцнага здароўя, новых творчых поспехаў, дабрабыту, шчасця ў доме!

зваротная сувязь

Вясновыя фарбы

Канал «Культура» Беларускага радыё запрашае слухаць літаратурна-мастацкія і пазнавальныя перадачы.

У выхадныя — праект Навума Гальпяровіча «Сучаснікі. Літаратурныя партрэты», у якім аўтар расказае пра народнага паэта Беларусі Рыгора Барадуліна.

У нядзелю і панядзелак — радыёверсія тэлеперадачы «Суразмоўцы» Навума Гальпяровіча — сустрача з пісьменнікамі, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Васілём Шырко.

Па буднях у праграме «Літаратурная анталогія» — старонкі рамана Фёдара Дастаўскага «Браты Карамазавы» (у выкананні Алега Вінярскага). У «Радыёбібліятэцы» з панядзелка да пятніцы — роман Івана Чыгрынава «Плач перапёлкі» (у выкананні Маргарыты Захары).

У перадачы «Літаратурныя гісторыі» — апаўднёны аичынны і замежны аўтары.

Для юных прыхільнікаў мастацкага слова — праект «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя» — казка Кацярыны Хадасевіч-Лісавой. Штоўвечар у 21.00 «Вячэрняя казка» для самых маленькіх.

Праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі, навінкамі беларускіх выдавецтваў і зместам новага нумара «ЛіМа».

У праграме магчымы змены. Расклад перадач канала «Культура» даступны на сайце www.radiokultura.by і ў сацыяльных сетках.

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

15—17 сакавіка — на прэзентацыі кнігі пісьменнікаў сталічнага аддзялення СПБ на Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы (пр. Пераможцаў, 14). Пляцоўка СПБ. Пачатак у 11.00.

15 сакавіка — у Мінскай гарадскай тэатр пазэі пры Цэнтральнай бібліятэцы імя Янкі Купалы (вул. В. Харужай, 16) на паэтычна-музычную імпрэзу маладых паэтаў «Святло каханья». Пачатак у 18.30.

16 сакавіка — у бібліятэку Цэнтральнага дома афіцэраў (вул. Чырвонаармейская, 3) на творчую сустрэчу з расійскімі пісьменнікамі Максімам Зашывам і Юрыем Казловым. Пачатак у 11.00.

17 сакавіка — на прэзентацыю Мінскага гарадскога аддзялення СПБ, якая пройдзе на Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы (пр. Пераможцаў, 14). Пачатак у 11.00.

19 сакавіка — у публічную бібліятэку № 20 (вул. Жукоўскага, 9, к. 1) на творчую сустрэчу з Анатолем Эзавым. Пачатак у 12.30.

19 сакавіка — у дзіцячую бібліятэку № 6 імя Васіля Віткі

(вул. К. Лібкнхста, 98) на аўтарскі праект Уладзіміра Мазго — свята пазэі і музыкі «Мінскія сакавіны». Госьць — кампазітар Таццяна Моўчан. Пачатак у 11.00.

20 сакавіка — у Дом дружбы (вул. Захарова, 28) на вечар памяці паэта Міколы Мятліцкага. Пачатак у 16.00.

21 сакавіка — у Дом літаратуры (вул. Фрунзэ, 5) на літаратурны вечар памяці паэта Міколы Мятліцкага. Пачатак у 18.00.

22 сакавіка — на прэзентацыю кнігі Тамары Бунты «Далонькі з пушчымі» ў дзіцячую бібліятэку № 2 (вул. К. Чорнага, 10). Пачатак у 12.00.

3 сакавіка 55-годзе адзначае Вольга Перавезева.
5 сакавіка 65-годзе святкуе Уладзімір Мазго.

Саюз пісьменнікаў Беларусі і Мінскае гарадское аддзяленне СПБ смуткуюць з прычыны смерці пісьменніка Дзмітрыя Мікалаевіча НОВІКАВА і выказваюць спачуванні яго родным і блізкім.

Выходзіць з 1932 года

**Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА**

Рэдакцыйная калегія:
Алесь Бадак
Дзяніс Барсукоў

Віктар Гардзей
Уладзімір Ніламедаў
Вольга Дадзімава
Алесь Марціновіч

Вячаслаў Нікіфароў
Мікалай Чарнінец
Іван Чарота
Іван Шэйнер

Адрас рэдакцыі:
Юрыдычны адрас:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарова, 19
E-mail: lit_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны:
гал. рэдактар — 325-85-25
адказны сакратар — 377-99-73
аддзел крытыкі і бібліяграфіі;
прозы і пазіі; мастацтва — 317-20-98
бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень у пятніцу.

Падпісныя індэксы:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальны льготны для настаўнікаў;
63852 — ведамасны;
63880 — ведамасны льготны.

Распедчванне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі № 7 ад 10.12.2012, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец:

Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»». Дырэктар — галоўны рэдактар Аляксандр Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ
Нумар падпісаны ў друк 14.03.2024 у 11.00
Ум. друк. арж. 3,72
Наклад — 695

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку» ЛП № 38200000007667 ад 30.04.2004 г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. Індэксы 220013
Заказ — 590
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
M 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рупакі прымаюцца толькі ў электронным выглядзе (праграма Microsoft Word), не вяртаюцца і не рэдакуюцца. Газіцья рэдакцыя можа не супадаць з меркаваннямі аўтараў публікацыі. Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія прыводзяцца ў публікацыі, у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

ISSN 0024-4686

